Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, ...ДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

№ 213 (17336) | 1986 оной сентябриин 16, вторник | Сэн 3 мүн.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

УКАЗ

НҮХЭР Б. Б. ЯМПИЛОВТА СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ГЕРОЙН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет хүгжэмтэ искусствые хүгжөөлгэдэ ехэ аша габьяатай байһанайнь түлөө, мүн түрэһөөр 70 наһанайнь ойтой дашарамдуулан, композитор Ямпилов Баудоржо Базаровичта Ленинэй орден, «Балта ба Хадуур» Алтан медаль барюулалгатайгаар Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ГРОМЫКО.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1986 оной сентябриин 12.

СЭЛМЭГ ҮДЭРНҮҮДЫЕ ҺАМБААШАЛАН...

нер оороһон суглуулагдаба. Мүн һаянай 3 комбайн хуряалгада табигдаа. Даб дээрэ 100 гектарай ургаса хуряагдажа, 1500 центнер таряан сохигдоо. Юрэдөөл, һүүлэй мэдээгээр шэниисэ хуряалгатаяа хамта бүхыдөө 9490 центнер оороһон абтаад байна гээшэ. 628 гектар газарай ургаса үшөө хуряагдажа абтаха юм. Иимэ байдал юун дээрэһээ болооб гэхэдэ, комбайнууднай эбдэржэ, бага бэшэ һаад ушаруулна. Илангаяа манда ременьнүүд, подборщигууд олоор дутэлдана. Заһабарилгаһаа асарагдаһан подборщигуудай нэгэниинь шье хэрэглэгдээгүй.

Иимэ дутагдал дээрэһээ эндэхи байдалынь хүшэрхэн болонхой. Хэды хүндэ хүшэр байдалтайшье һаа, тэдэнэр өөһэдынгөө хүсөөр эдэ дутуу дунданудаа усадхахые оролдоно.

Полевой станһаа хойшоо хүнды өөдэ үгсэхэтэмнай сасуу, набтархан гүбээгэй наада таладань оороһоной зургаан комбайнай хойно хойноһоо һубарин ябахань холоһоо харагдаба. Ашаанай элдэб түхэлэй автомашинанууд оороһоор бункераа дүүргэһэн комбайнуудта дүтэлэн ошоһоор зэргэсэшэнэ. Зарим машинанууд өөһэдынгөө оошор хүлеэжэ, полиин захада зогсохо юм.

Эдэ олон техникэ, машинын энэ поли дээрэ обооролдожо байхыень харахада, намарай ёһотойл ажал түлэг дундаа орьёлно гэжэ ойлгохоор бэлэй. Бидэ тэдэнэртэ дүтэлэн ерэбэбди. Эгээл түрүүлэн ябаһан комбайнай кабина дээрэхи лампочкын носохотойнь сасуу, зэлжээгээ хүлеэжэ байһан ЗИЛ-130 түхэлэй автомашина манай хажууһаа түргэхэн тэдээндэ дүтэлэн ошоно.

Эндэхи таряалангай шэниисын ургасань яһала һайнаар урганхай, томонууд баалнууд аяар холо хүрэтэр зурылдан, механизаторнуудые уряалһан мэтээр үзэгдэхэ юм.

— Эндэ 88 гектар шэниисын полидо мүнөөдэрэй үглөөнэй оронхойбди. Энээнээ дууһаад, саашаа ондоо полиин ургасыень хуряаха ёһотойбди,— гэжэ агроном хэлэбэ.

— Мүнөө энэ полиһоо гектарай хэды шэнээн ургаса абтажа байнаб? — гээд асуубабди.

— Даб дээрэ гектар бүриһөө дунда зэргээр 12 центнер хуряагдана. Бригадамнай гектарай 10—12 центнер оороһо таряа суглуулха ёһотой. Үдэр, хоногууд ошожол байна. Яарахал болонобди. Тэрэнээ механизаторнууднай һайн ойлгоно, сэлмэг үдэрэй час, минута бүхэниие зүбөөр хэрэглэхые оролдоно,— гэжэ тэрэ харюусаба.

— Ургаса хуряалгын үшөө дүүрэхэ үдышье һаань, энэ харюусалгатай хаһын үедэ хэн онсо шалгарнаб?

— Дан тиимэ онсо шалгарһаншье хүнүүд байхагүй. Санжи Дашинимаев туһалагша Гармажап Цыдыповтэй хамта һүүлэй үдэрнүүдтэ 217 гектарай ургаса сэхэ хуряажа шалгарба. Коммунист Ширап Аюров, Дарма Цыдыпов гэгшэд һайнаар хүдэлдэг хүбүүд юм, —гэбэ.

Мүнөө эндэ хүдэлжэ ябаһан Д. Ц. Цыдыповтэй уулзаажа, ажал хэрэгээрнь һонирхобобди.

— Комбайнераар хоёрдохи жэлээ хүдэлнэб. Өөрымни мэргэжэл электрик юм. Байгша ондо совхоз намда шэнэ комбайн даалгаа. Тэрээгээрээ үсөөхэн үдэр ажаллажа ябанаб. Юрэдөөл, арга шадалаараа оролдохоб. Манай ажалһаа ехэхэн юумэн дулдыдаха байна бшуу,— гэжэ Дарма Цыдыпович хэлээ һэн.

Таряа шэрэлгэдэ 7 автомашина табигданхай. Тэрэнэйнь дүрбэниинь Улаан-Үдын 1268-дахи автоколонныхын транспорт болоно.

Эндэхи поли дээрэ үглөөнэй найманһаа һүниин хоёр час болотор комбайнуудай, автомашинануудай хүнхинөөн таһалдадаггүй.

«Одон» совхозой оороһоной тоог дээрэ баһал ажалай охин эршэдээ оронхой байба. Оороһо таряа сэбэрлэдэг ОВС-25 түхэлэй хоёр түхеэрэлгэ үдэртэ 50 тонно продукци бэлдэнэ. Нэгэдэхи түхеэрэлгэдэнь Б. Будажапова, Э. Роянова, хоёрдохидонь — Г. Санжиева, Л. Дамдинжапова гэгшэд хүдэлдэг юм. Мүнөө эдэнэр бүхыдөө зуугаад тонно оороһо сэбэрлээд байна.

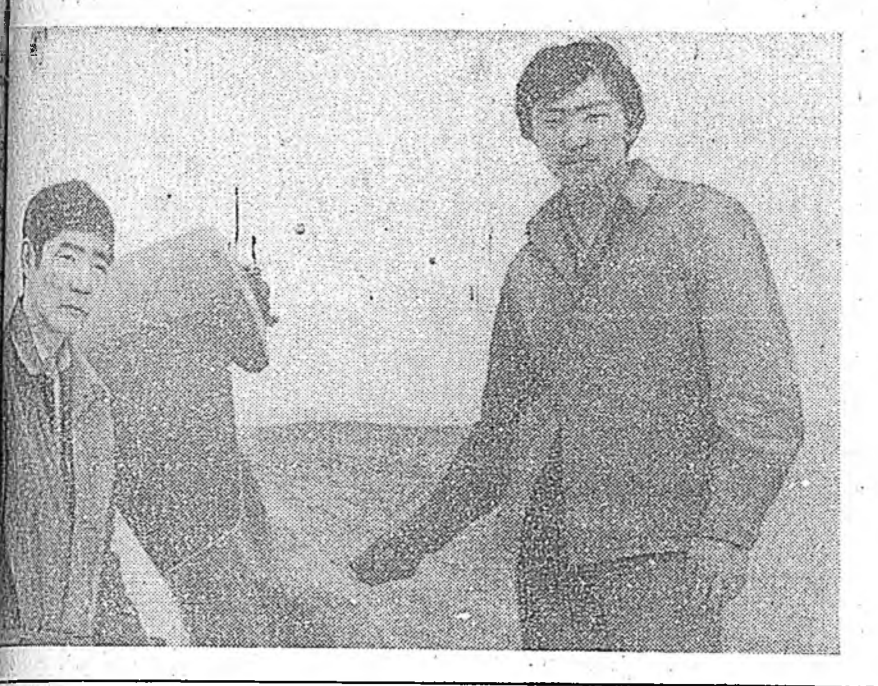
— Бидэ энэ хүдэлмэреэ һаянайл эхилээбди. Оороһо сэбэрлэхэ, хатааха түхеэрэлгэнүүдээ, машинануудаа саг соонь заһабарилжа дүүргээ һэмди. Эндэ олохон хүнүүд хабаадуулагдана. Иигээд конторын хүдэлмэрилэгшэд, МТМ-эй механизаторнууд, техникэ заһабарилагшад, ажахын мэргэжэлтэд һүниин халаанда ерэжэ, хүдэлхэ юм. Манай түбэй оороһоной тоогто 6 мянга гаран центнер үрэһэнэй оороһон сэбэрлэгдэжэ, хатаагдажа хадагалагдаха байна. Тэрэнэй хажуугаар гүрэндэ тушаагдаха оороһон арилгагдаха юм. Мүнөө энэ ажалнай түлэгтөө орохонь,— гэжэ оороһоной тоогые даагша Василий Баранович Мархаев бидэндэ мэдүүлбэ.

В. Очировай даадаг тэжээл бэлэдхэлгын звеногой гэшүүд манай ябаһан үдэр поли дээрэхи һолоомо суглуулжа эхилбэ. Энэ хүдэлмэридэ К-700 түхэлэй тракторнууд табигданхай. Юрэдөөл, эндэ намарай ажал түлэгтөө оронхой гээшэ.

Д. ДОНДОКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Комбайнер Д. Ц. Цыдыпов, автомашинын жолоошон В. Б. Батуев. 2. Механизатор Ш. Ж. Аюров.

Н. ДРИГЕНОВЭЙ фото.
Мухар-Шэбэрэй район.

БЭРХЭШЭЭЛЫЕ ДАБАХАБДИ

Советскэ Союзай ажалшадта КПСС-эй Центральна Комитедэй Хандалга соо «Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда хүдөөгэй агропромышленна бүхы комплексын ажалшад Эдеэ хоолой программые бэелүүлхэ талаар хүсэлэл, оролдолгонуудаа арьбадхаха үялгатай. Богони болзорто ороноо Эдеэ хоолой зүйлнүүдээр гүйсэд хангаха гээшэ тэдэнэрэй мүрысөөнэй уряа мүн» гэжэ бэшэгдэнхэй. Мүнөө манай районой ургаса ургуулагшад социалис мүрысөөгөө энэ эрилтэдэ хүрэмөөр эмхидхэн дэлгэрүүлхын тула горитойхон ажал ябуулна. Илангаяа сагай уларилай таарамжагүй эдэ үдэрнүүдтэ таряа хуряалгаяа улам хурдадхаха гээшэ онсо шухала.

Аһан шадалаараа оролдожо ургуулһан таряагаа гээлтэ, хоролтодо оруулангүй хуряажа абахын тула ямараар тэмсэдэг байһанаа механизаторнууднай мартаагүй байха. Ушарынь хадаа һүүлэй хэдэн жэлэй турша районоймнай диилэнхи ажахынууд намартаа таряагаа хуряажа үрдингүй хура бороодо, саһанда оруулжа, гол түлэб тэжээл болгон абадаг байгаа юм. Иигэжэ бүхэли жэлэй турша хэһэн ажалайнгаа дүнгөөр урмашангүй һула һалаха гээшэ хүн бүхэндэ гэмшэлтэй һааб даа. Теэд яахаб. Байгаалиин бэрхэшээлые уридшалан тодорхойлжо, гарза гайда оронгүй дабажа гараха аргагүй байһамнай эндэ элирнэ бэшэ гү?

Сагай уларилай бэрхэшээлнүүд булта дабагдашагүй байдаггүй. Ургаса ургуулагшад эрдэмэй туйлалтануудта түшэглэн байгаалиин бэрхэшээлые дабахаар түрүү онол арга үргэнөөр нэбтэрүүлхэ зэргэтэй. Илангаяа газараа һайнаар элдүүрилжэ, тарилгадаа эршэмтэй технологи үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотойбди. Мүн шэнэ, баян ургасатай сортын таряа ехээр тариха гээшэ бидэнэй гол зорилго мүн.

Мүнөө районоймнай колхоз, совхозуудта ооройото ургамалнуудай ургаса хуряаха харюусалгата хаһа түлэг дундаа. Зүгөөр ажахынуудай механизаторнууд хуряагдаһан полиингоо хүрьһэ элдүүрилжэ, намарай паар ехээр хахалха тухай һанаашална ёһотой. Намарай паар ехээр хахалжа үрдигшэд хабарай тарилгын хүдэлмэри унжагайралтагүй үнгэргэдэг бшуу. Хоёрдохёор, намар элдүүрилэгдэһэн полиин хүрьһэндэ ургамалда хэрэгтэй элдэб минеральна бодосууд элбэгээр суглардаг.

Байгша ондо районой олохон ажахынууд сэбэр паар хахалжа бэлдэхэ түсэбөө урагшатайгаар дүүргээ һэн. Сэбэр паараа хоёрдохёо элдүүрилхэ даабаряа «Комсомольский», «Улаан Туяа» совхозуудай механизаторнууд дүүргээ. Газараа һайнаар элдүүрилжэ, буртаг ногооень сүм усадхажа, шадаһан ажахынуудта түрүү онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлхэдэшье бэлэн байдаг. Һүүлэй дүнгөөр Яруунын, Иисэнгын, Витимэй, «Целинный» совхозуудта нэгэшье гектар сэбэр паарынь хоёрдохёо элдүүрилэгдээгүй, буртаг ногоондо дарагдашанхай.

Намарай поли дээрэхи хүдэлмэриие түргэн болзорто, һайн шанартайгаар үнгэргэхын тула хэрэгтэй машина, техникэеэ түгэс бэлдэхэ байһамнай ойлгосотой. Районой ажахынуудай дундаһаа Нарһатын совхозой механизаторнууд таряа хуряалгадаа һайнаар бэлдээ. Тодорхойлбол, тус совхозой бүхы 1200 гектарай ооройото ургамалнуудые хуряаха хүдэлмэридэ 15 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Эндэ комбайнернуудынь дүй дүршэлтэй. Мүнөө тэдэнэр комбайнуудаа бүлэг бүлэгөөр хүдэлгэнэ.

Энэ жэлдэ таряанай эртүүр эдеэшэһэниие хараада абажа, 300 гектарай ургаса амяарлан хуряана. Тиихэдэ 900 гектарай таряан сэхэ хуряагдахаар түсэблэгдэнхэй.

Нарһатын совхозой таряанай тоог дээрэхи оньһон түхеэрэлгэнүүд, үрэһэнэй таряа илгажа сэбэрлэхэ КЗС-10 түхэлэй агрегадууд, мүн эндэ шиигтэй оороһо хатааха юрын түхеэрэлгэ тодхогдоо.

Хуряалгын үедэ агрегат бүхэниие һаадгүйгөөр хүдэлгэхын тула техническэ харууһа хэхэ албан эндэ байгуулагдаа. Тэрэниие дүршэлтэй механизатор В. К. Житихин хүтэлбэрилнэ.

Районой бусад ажахынуудта таряа хуряаха хүдэлмэри түлэг дундаа. Тодорхойлбол, «Дружба» колхозой таряашад 400 гектарай таряа сабшажа, 100 гаран гектарай шэниисэ сэхэ хуряагаа. Мүнөө таряанайнь тоог дээрэ 1500 гаран центнер таряан суглуулагданхай сэбэрлэгдэнэ.

Таряа ехээр таридаг «Коммунизм» колхоздо хуряалгын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Хоорондоо мүрысэн ажалладаг энэ ажахын таряашад һүүлэй дүнгөөр 200 гаран гектарай ешмээн, 600 гектарай шэниисэ сабшажа унагаанхай. Таряа баал болгон унагааха хүдэлмэридэ 10 комбайн хүдэлгэгдэнэ. Ажалай тэмсэлэй һүүлэй дүнгөөр Николай Еремеевич Климов, Мэдыкбал Цыбжитов, Даша-Нима Галсанов, Эрдэм Дамбаев, Батор Галсанов, Дугар-Цырен Цыбиков гэгшэд эрхимлэнэ. Энэ жэлдэ бүхыдөө 3700 гектарай ургаса хуряажа абахаар түсэблэһэн ажахын механизаторнууд харюусалгата хаһаяа тон богони болзорто һайн шанартайгаар үнгэргэхөөр зэһэнхэй ажаллана.

Мүрысөөндэ хүн бүхэнэй арга шадабари элирүүлэгдэдэг. Жэшээлбэл, жэл бүхэндэ сагай уларилай бэрхэшээлһээ хохидодог манай районой олохон ажахынуудай механизаторнууд ургаса хуряаха энэ хаһадаа бүхы шадабаряа гаргахаар шиидэнхэй. Илангаяа хуряалгынгаа агрегат бүхэниие бүтээсэтэйгээр хүдэлгэхын тула түрүү онол арга үргэнөөр хэрэглэнэ. Тэрэшэлэн оороһото ургамалнуудые хуряаха хаһын эхинһээ хойшо намарай поли дээрэ хэгдэхээр хараалагдаһан бүхы хүдэлмэреэ сүм бүтээхээр түсэблэнэ. Юуб гэхэдэ, байгша ондо таряа хуряалга эртүүр эхилжэ, намарай паар хахалха, үрэһэ хүрэнгын оороһо сэбэрлэжэ, илгажа, хатаажа хааха хүдэлмэреэ агротехническэ эгээл һайн хаһа болзорто үнгэргэхэдэ зохид байна ха юм. Тиимэһээ ажахы бүхэндэ гансашье ургаса хуряагшадай дунда бэшэ, мүн һолоомо суглуулагшадай, газар элдүүрилэгшэдэй, үрэһэнэй оороһо сэбэрлэгшэдэй дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрүүлэгдэжэ, дүнгүүдынь табан-арбан хоног бүхэндэ согсологдоно. Эндэ эрхимлэгшэд моральна болон материальна талаар урмашуулагдана. Тобшолон хэлэбэл, хоорондоо мүрысэдэг таряашаднай байгаалиин бэрхэшээлые ядамаггүй дабахаар бэлэдхэлтэй, харюусалгата хаһаяа урагшатайгаар үнгэргэжэ байна.

Б-Д. ЦЫРЕНОВ,
Яруунын районой агропромышленна нэгэдэлэй ахамад агроном.

...ГАЖАНАЙ РАЙОНДО:

...УУН ХАҺА ҮРГЭЛЖЭЛҺӨӨР

...тэ хоролтогүй- ...жа абаха тэмсэл ... районой Шитха- ...үдэрһөө үдэртэ ...байгша ондо тус ...шад бүхыдөө 1682 ...са хуряахаар ха- ...ай дүнгөөр эндэ ...рай таряан саб- ...шахуу гектарай ...уулагдаа. Совхозой таряанай тоог дээрэ бүхыдөө 70 мянган центнер оороһон асарагдаһан байна.

Энэ жэлдэ дурсагдагша ажахын тэжээл үйлэдбэрилэгшэд үбһэ болон шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэ даабаряа амжалтатайгаар дүүргээ. Тодорхойлбол, эндэ 40 мянган центнер үбһэн һурилэгдэжэ, 320 тонно ногоогоор, 500 тонно оороһото ургамалнуудаар хэгдэһэн сенаж, 1866 тонно силос дарагдаа.

Мүнөө үедэ совхозой поли дээрэ оороһо таряа хуряаха хүдэлмэри үргэлжэлһөөр. Эндэхи механизаторнууд ойрын үдэрнүүдтэ үшөө 1000 гаран гектарай ургаса суглуулжа абаха юм.

Ц. ТОГОНОВ.

Таряа хуряалгын эхинһээ хойшо ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхээр шиидэһэн Баргажанай районой Баргажанай совхозой механизаторнууд бүхыдөө 15126 центнер оороһо сохижо суглууланхай. Тиихэдэ таряанай тоог дээрэ ажаллагшад ерэхэ жэлэй ургасада 1350 центнер үрэһэнэй таряа сэбэрлэжэ хаагаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ совхозой поли дээрэ хуряалгын найман агрегат хүдэлгэгдэнэ. Хоорондоо ана-мана мүрысэдэг эдэ экипажнуудай дундаһаа Иван Афанасьевич Елшинай агрегат

ҮРЭҺЭНЭЙ ОРООҺО СЭБЭРЛЭНЭ

эрхимлэнэ. Тэрэ богонихон болзор соо 2652 центнер таряа сохижо үрдиһэн байна. Удаадахи һууридань Илья Александрович Зверьковой хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай экипаж гаранхай. Залуу механизаторнууд энэ хугасаа соо 1885 центнер оороһо суглуулаа. Гурбадахи һууридань 1228 центнер таряа сохиһон Александр Афанасьевич Ивановой агрегат гаранхай юм.

Ургаса хуряалгын мүнөө үедэ ажахын поли дээрэхи хүдэлмэри үглөөнэй бүрэнхыһөө үдэшын харанхы болотор үргэлжэлнэ. Оороһото ургамалнуудай ургаса хуряаха хүдэлмэридэнь Зүүн-Сибириин технологическа институдай бүлэг студентнүүд горитойхон туһаламжа үзүүлнэ.

Ц. ХОБРАКОВА.

МАЛ АЖАЛ — ...шүхала һалбари

...ЭНЭЛЭГДЭҺЭН ТҮСЭБ ДҮҮРГЭГДЭЭ

...районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һү һаалиин ...фермын коллектив КПСС-эй ЦК-гай Советскэ Союзай ...хандаһан Хандалгада харюу болгон, жэлэй эхиндэ ...социалис уялгануудаа шэнэлһэн байна. Фермынгэ хү...шэдэй августын 6-да болоһон хамтын суглаан дэ...нгөө арга боломжонуудые тооложо, тодорхойлжо ...һүүлээр һү үйлэдбэрилхэ ба гүрэндэ тушааха түсэ...сентябриин 10-да сүм дүүргэхэ гэжэ хэлсэһэн байгаа.

...сентябриин 10-най үг... ...тус ажахын түрүүлэг... ...Малагуевтай телефо... ...харалсажа, бодото ...үйнь асуухадамнай:

— Анна Георгиевна Юговагай даадаг Булагай фермын коллектив шэнээр абаһан түсэбөө үсэглэдэр дүүргэбэ. Тиин найман һарын дүнгөөр эндэ һаамхай үнеэн бүхэнһөө 1982 килограмм һүн һаагдаба. Нёдондо жэлэй энэ үе соо үнеэн бүриһөө 1483 килограмм һүн һаагдаһан байгаа»,— гэжэ хөөрэбэ.

Гүрэндэ һү тушааха түсэбөө колхознай бүхыдөө сентябриин 11-дэ дүүргэбэ. Һү үйлэдбэрилхэ түсэбнай энэ һарын 17-до дүүргэгдэхээр хараалагданхай.

Булагаархин жэлэй тоосоогоор үнеэн бүриһөө 2800 килограмм һү һаажа болохо юм. Тэрэнээ туйламсаараа, тэдэнэр «гурба мянгатанай» дабаанда аһахаар зоригжонхой,— гэжэ Леонид Степанович хөөрэнэ.

Булагай фермын һаалишад, малшадай габшагай ажалда этигэмээр юм.

В. ТОКТОХОЕВА.

...НДЭГЭ, МЯХА ЭЛБЭГЖҮҮЛНЭ

...най мяха, тахяагай үндэгэ ехээр ...бэлэдхэлгээр мэргэжэһэн Творого... ...фабрикада үйлэдбэриинь хуушан тү...хэлүүд һэльбэн шэнэлэгдэжэ байна. ...тор нугаһанай мяха гүрэндэ ту...шубуушад байгша онһоо үндэгэ ...үйлэдэг болохо юм.

...һэльбэн шэнэлэгдэһэн бай...хэлхэ тахяанууд байлгагдаха юм. ...шубуушад нугаһанайнгаа хуу...байра соохи дүрбэн дабхар хаамаг ...нуудые тэнжээхэ байна. Мүнөө ...байрын нэгэниинь түхеэрэгдэжэ ...тодхогдоо. Тэрэ байрада 25 мянган ...байлгагдаха юм.

...байрануудые һэльбэн шэнэ... хүдэлмэри коммунист Сергей Ха...хүтэлбэрилдэг бригадада даалгаг... ...барилгашад тахяануудай байра... ...үбэлжэлгэдэ түхеэржэ бэлдэхэ ...ариеэ һайн шанартайгаар хэнэ. ...түрүүлэн бэлдэгдэһэн бай... ...Валерина Оскорбинагай хүтэлбэрил... ...бригадын харууһалдаг тахяанууд оруулагданхай. Эндэ түрүү шубуушад Галина Стрекалова, Валентина Бусовикова гэгшэд ажаллана.

Байгша ондо Твороговой шубуунай фабрикын коллектив 9 миллион үндэгэ, шубуунай 9300 центнер мяха абажа бэлэдхэхэ юм. Түсэбтэ табан жэлэй дүүрэтэр фабрикын шубуушад үндэгэ абалгаяа 35 миллиондо хүргэхэ байна.

Тус предприятиин шубуушад үндэгэ болон шубуунай мяха гүрэндэ тушааха гурбан кварталайнгаа түсэбые урагшатайгаар дүүргээ. Тусхайлбал, бэлэдхэлэй пунктда 4 миллион үндэгэн тушаагдаа.

Үйлэдбэреэ хубилган шэнэлхэ талаар горитойхон хүдэлмэри хэһэн дурсагдагша фабрикын коллектив мяха, үндэгэ үйлэдбэрилгэеэ эрид дээшэлүүлжэ байна. Байгша оной эхинһээ хойшо 432 мянган үндэгэн инкубаторто табигдажа, дальбарааанууд дэгжээгдээ. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанһаа хоёр дахин ехэ болоно.

С. ТЮЛЮКИН.

Таряашад, агрономуудай анхаралда

УРГАСЫН ХОРОТОНТОЙ ТЭМСЭХЭ

Һүүлэй жэлнүүдтэ үбэлынь тиимэ ехэ хүйтэн болоогүй байгаад, зунай тэн багаар гандажа, таряа эдидэг боро үтэн хорхойнуудай дэлгэрхэдэ таатай үе тохёолдоо. Илангаяа энэ жэлдэ таряан эртэ залаалжа, тэдэ хорхойнуудай эдихэ юумэн элбэг болоод, мүнөө Хурамхаанай, Баргажанай, Зэдын районуудай таряалан дээрэ тэдэ хорхойнууд ехэ олон болонхой.

Таряа гэмтээдэг тэдэ боро үтэн хорхойнууд түрүүшын ээлжээндэ шэниисын, хара таряанай оороһо, кукурузын ургаса эдижэ, ехэ хохидол ушаруулдаг. Энэ хорхойн үтэнүүд хүрибтэр боро үнгэтэй, дээгүүрээ гурбан зурууд сагаан һудалтай, толгойнь улаабтар үнгэтэй байдаг. Тэдэ хорхойнууд газарай хүрьһэндэ 5—10 сантиметр доошоо орожо гү, али һолоомон доро хорожо үбэлжөөд, хабар гарадаг. Залаата ургамалнуудай ногоо, мүн унаһан оороһо эдидэг, үтээ хаяжа, олон боложо эхилдэг. Түрүүн июниин тэнгэһээ хойшо нарай үтэниинь бии болоод, июлиин эхеэр тэдэнь эрбээхэйнүүд боложо ниидэдэг. Удаань июлиин һүүл багаар, августын түрүүшын арбан хоногой үеэр үтэнүүдынь олоор дэлгэржэ захалдаг юм. Үдэрынь тэдэ үтэнүүд газарай хүрьһэ руу гү, али таряанай эшэ намаагай узуурнууд уруу ороод, һүнинь тэндэһээ гаража, таряанай эдеэшээгүй оороһо эдидэг. Ургасын хуряагдаһан хойноошье тэдэ хорхойнууд унаһан, һолоомондо үлэһэн оороһо бүри намар орой болотор эдижэ байдаг юм.

Тиигэжэ энэ хорхойнуудай ерэхэ жэлдэ баһал олоороо дэлгэрхэ аюул бии болоно. Эгээл иимэ эрхэ байдал мүнөө зарим районуудта тохеолдонхой.

Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, газар элдүүрилгын агротехникын хазагайруулагдаһан, таряанай газарай намартаа саг соогоо гүнзэгыгөөр хахалагдадаггүй дээрэһээнь болоно.

Тэдэ хорхойнуудые үгы хэхын тула ямар хэмжээ абаха ёһотойб!

Нэн түрүүн намар болон хабарай үедэ таряалангай газарай хүрьһэ шэнжэлхэ хэрэгтэй. Тиигэхын тула 500 гектарай 0,25 дүрбэлжэн метр бүхэнэй хүрьһые тон наринаар шэнжэлжэ, дүрбэлжэн метр бүхэндэ хэды хорхой байнаб гэжэ тодорхойлхо шухала. Жэшээнь, дүрбэлжэн метр бүхэндэ намарынь 4-һөө—20 хүрэтэр хорхойн байгаа һаань, тэдэнэй олоороо дэлгэрхэ аюулынь багашаг гэжэ тоологдохо болоно. Харин тэдэнэй 20-һоо дээшэ байгаа һаань, хорхойнуудай үдэсэ бүри олон болохо ха юм.

Тиимэһээ түрүүшын ээлжээндэ газарай хүрьһэ намар эртэ гүнзэгыгөөр хахалха, лущени хэхэ, хабар борнойлхо, пропашной ургамалнуудай зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэхэ хэрэгтэй. Илангаяа мүнөө таряанай ургасые богони болзорто амяарлан хадаад, хуряагаад, таряалан дээрэхи һолоомые сэбэрээр тармажа абаха, сохигдоһон оороһые тусхай машинануудаар наринаар сэбэрлэхэ, хатааха шухала. Эдэ бүгэдын ашаар лэ боро үтэн хорхойнууд һайнаар үгы хэгдэхэ байна.

Тэдэнтэй тэмсэхэ химическэ ямар арга хэрэглэгдэхэб гэхэдэ, намар ургасын хуряагдаһанай һүүлээр унаһан оороһон дээгүүр 12 процентын гексахлоранай дуст гектарай 15 килограмм хүртэхөөр сасаха ёһотой. Үгышье һаа, 80 процентын хлорофосой суспензи хоро гектарай 2 килограмм хаядаг юм.

Ерэхэ хабартаа эдэ хорхойнуудай олон болохогүйнь тула таряанай һуурида, үрэһэнэй оороһон соо тэдэ үтэнүүд хэр олон үбэлжөөб гэжэ хабарынь шалгаха хэрэгтэй. Тиигээд үрэһые тарихын урда центнер бүхэндэнь 1 килограмм хүртэхөөр 12 процентын гексахлоранай дуст хэжэ угааха болоно. Мүн хабар таряалангай һолоомон доогуур, газарайнь хүрьһэндэ үтэнүүдэй үбэлжэһэн байгаа һаань, 12 процентын гексахлоранай дуст газарайнь гектар бүхэндэ 15 килограмм хүртэхөөр сасаха болоно.

А. БОТОЕВА,
хүдөө ажахын ургамалнуудые хамгаалха республикын станциин лабораториие даагша.

НАЙДАМТАЙ ТУҺАЛАГША

КУРГАН. Сагай уларилай адли эрхэ байдалда хүдэлжэ байгаад, Юргамышска районой «Рассвет» колхозой механизаторнууд оороһо таряагаа һураггүй түргэнөөр хуряажа байнхай. Оороһоной полиин хоёрдохи хубидань тэдэнэр оороһо сохижо эхилээ. Ажахын заһабарилгын албанай ашаар техникэ таһалгаряагүй һайнаар хүдэлгэгдэнэ.

Ураалай саада тээхи тогтуурингүй уларил ургаса хуряалгада һаад түбэг татана. Бороогой һүүлээр комбайнууд буксовална, техникын эбдэрхэ ушарнууд олошорно. Энээнэй урда тээ комбайнернууд өөһэдөө жэжэ заһабари хэдэг, харин техникын ехээр эбдэржэ, гагнууршанай, токариин гү, али түмэршэ дарханай туһаламжын хэрэгтэй болоходо, арбаад километрэй газарта оршодог мастерскойдо комбайн шэрэжэ абаашадаг байһан.

Мүнөө сэхэ поли дээрэ хуряалгын техникэ заһабарилададаг болоо. Энээнэй тулада колхозой уран дархашуул трактор дээрэ заһабарилгын ёһотой цех түхеэржэ, тэндэ дизельнэ электростанци хэ... саргаа, токарна станок, верстак, гагналгын түхеэрэлгэнүүдые тодхоо юм. Эндэ хэрэгтэй детальнууд байлгададаг.

Үнгэрһэн намартаа иимэ мастерскойнууд ехээр туһалһан байгаа. Мүнөө жэлдэ областиин ажахынуудай хуряалга-зөөлгын олохон комплекснуудта иимэ мастерскойнууд бии болоо.

(ТАСС).

Редактор Б. ГАРМАЕВ.

Сентябриин 18-да республика доторнай үнгэргэгдэхэ ниитэ полит-үдэртэ

УРГАСА ХУРЯАЛГАЯА ЭМХИТЭЙГЭЭР ТҮГЭСХЭ
МАЛАЙ ҮБЭЛЖЭЛГЭДЭ ЭРХИМ ҺАЙНААР БЭЛ

МИНУТА, ЧАС БҮХЭН ҮНЭТЭЙ

Арбан хоёрдохи табан жэлэй хүдөө ажахын түрүүшын жэл түгэсхэхэ шатадаа гараба. Ороной социально-экономическэ хүгжэлтые хурдадхахада хүсэтэ түлхисэ үгэхэ партиин XXVII съездын нүлөөн доро ерэдэй ажахын шухала шухала энэшье һалбарида һайн хүбилалтанууд болоод байнхай.

Манай республикын ажалшад малай үбэлжэлгые, зунай бэлшээриин үе сагые һургагүй урагшатайгаар үнгэргэжэ шадаа. Энээнэй ашаар һү һаалгаар байгша оной 9 һарын түсэб уридшалан дүүргэгдэжэ, нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо, 14,5 мянган тонноор ехэ һүн тушаагдаа. Абаһан эршээ алдаагүй һаа, жэлэй дүүрэтэр Ивалгын, Бэшүүрэй, Прибайкалиин, Хойто-Байгалай районууд үнеэн бүриһөө абадаг һү һаалиин дунда зэргын хэмжээгээрээ «хоёр мянганай» хилые дабаха аргатай.

Мяха, ноохо, хүдөө ажахын бусадшье продукци үйлэдбэрилгөөр байгша оной дүнгүүд нёдондоноймхиһоо дээшээ.

Олон жэлэй туршада түрүүшынхээ үбһэ, сенаж, витаминтай ногооной гурил бэлдэхэ түсэбүүдээ республика дүүргээ. Энээнэй ашаар ерэхэ үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхэ, табан жэлэй хоёрдохи жэлые найдамтайгаар эхилхэ арга боломжонууд нээгдэбэ гээшэ. Гэбэшье таряа хуряалга энэ талаар шиидхэхы удха шанартай байха.

КПСС-эй ЦК-гай Новосибирскдэ үнгэргэһэн Сибириин область, хизаарнуудай хүтэлбэрилэгшэдэй семинар дээрэ монсогоршье ороохо гээнгүй ургасаяа абажа, гүрэндэ худалдаха даабаринуудаа дүүргэхэ, үрэһэ хүрэнгөөр, тэжээлэй ороохоор өөһэдыгөө хангаха гэһэн эрилтэ табигдаа һэн. Ороохо хуряалгын, зөөлгын, хадагалалгын үедэ гээлтэ, үрилтэнүүд усадхагдаха ёһотой.

Сагай уларилай эрхэ байдалаар ургаса хуряалга заншалта болзорһоо холо урид эхилээ. Зарим ажахынууд бүри август түрүүшын арбан хоног соо ороохоёо унагаажа захалаа һэн. Тиимэһээ эгээл мүнөө үедэ ургаса хуряалга мүн лэ болзорһоо холо урид түгэсхэхы шатадаа хүрэжэ ерэбэ гээшэ.

Ургаса хуряалгаяа эршэтэйгээр эхилээд, ябуулжа байһан Кабанскын, Зэдын районуудта ажал эмхидхэлгын, техникэ заһабарилгын, хүнүүдые эдеэ хоолоор хангалгын асуудалнуудта горитой анхарал хандуулаа. Эдэ районуудта түхэреэн сүүдхын туршада замхангүйгөөр гэхээр хуряалгын хүдэлмэри ябуулагдана. Хуряалгын-транспортна звенонуудай хүдэлмэриин дүнгүүд үдэр бүри согсологдоно, районуудай олонхи партийна, совет хүдэлмэрилэгшэд ургасаяа абажа байһан зоной дунда хүдэлмэреэ ябуулна.

Ургаса хуряаха социалис уялгануудаа дүүргэһэн тухай Зэдын районой Борьёогой совхоз элидхээ. Эдэнэр бүхы дээрээ 100 мянган центнер ороохо хуряаһан, гүрэнэй нөөсэдэ 18 мянган центнер оруулһан байха юм.

Республикын мүрысөөнэй үүсхэлшэдэй нэгэн, Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз ургаса хуряалгаяа дүүргэжэ байна. Эндэ механизаторнуудые моральна, материальна талаар урмашуулгын хэмжээнүүд тааруугаар зохёогдоо. Эдэ бүгэдын эсэстэ бүхы комбайнууд өөһэдын механизаторнуудаар гүйсэд хангагданхай. Шефүүдыешье уриһанай хэрэггүй. Эршэмтэй технологи, хамтын подряд хэрэглэдэг Петр Цырендашиевич Гылыковэй бригада гектарһаа дунда зэргээр 20—22 центнер ороохо сохино.

Эршэмтэй технологиин ёһоор ороохото ургамалнуудые элдүүрилһэн, хамтын подряд хэрэглэһэн Бэшүүрэй районой «Победа», Баргажанай районой Уланай колхозуудай, Хэжэнгын районой Чисаанын, «Хяагтын районой Ехэ-Нугын совхозуудай зарим бригаданууд байгша зуней гандуу эрхэ байдалда һайн ургаса ургуулжа шадаа. Тэдэнэй дүй дүршэлые районой бүхэндэ шудалжа, хаа хаанагүй саашадаа нэбтэрүүлхэ хэрэгтэй.

Бэлэдхэлэй пунктнуудта 9000 центнер таряа элбэгэһэн Бэшүүрэй районой «Дружба» колхоз ороохо гүрэндэ худалдаха түсэбөө республика соогоо эгээ түрүүлэн дүүргэһэн ажахынуудай тоодо ороо. Мүн энэ талаар Кабанскын, Зэдын, Бэргэжанай, Ивалгын, Тарбагатайн районуудай олон ажахынууд амжалта туйлаанхай.

Гэхэ зуура зарим газарта ургаса хуряалгаяа эртэ эхилһэндээ һанаагаа амаршоо. Иимэ ушарнууд Ивалгын районой «Заветы Ильича», Хялюутын совхозуудта, Мухар-Шэбэрэй, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Хориин районуудай зарим ажахынуудта үзэгдөө.

Түргэнөөр, саг соогоо хуряаһан ажахынууд гээлтэ хоролтодошье багаар ородог гээшэ. Хэрбээ ороохоной гээлтые гектарай дунда зэргээр 1 килограммааршье хороогоо һаа, бүхы республика соо 430 мянган килограмм нэмэжэ абаха аргатайбди. Теэд мүнөө дээрээ муу шанартайгаар хуряаһанһаа, зөөһэнһөө, хадагалһанһаа боложо, нилээд ехэ тарян хоролтодо ороно. Складууд дуталдана. Зарим ажахынуудта үрэһэ хүрэнгээшье хушалтагүй газарта адханхай.

Үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ, хадагалха хүдэлмэри Баргажанай, Загарайн, Ивалгын, Прибайкалиин, Хориин болон үшөө зарим районуудта һулаар ябуулагдана. Тоогууд дээрэ хүдэлхэ зон дуталдана, пенсионернүүд, хүдөөгэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд энээндэ һулаар хабаадуулагдана. Промышленна предприятинуудһаа шефүүдые эльгээхэ даабаринууд хүсэд дүүргэгдээгүй.

Һолоомо хуряалгын, намарай паар хахалалгын удааржа байһаниинь һанаа зобооно. Илангаяа Сэлэнгын, Хурамхаанай, Хяагтын районууд энэ талаар хангалтагүй байдалтай.

Хурамхаанай, Хэжэнгын, Зэдын, Захааминай районууд хартаабхаяа муугаар абана.

Фермэнүүдтэ малаа байлгажа харууһалха саг хүрэжэ ерэнхэй. Республикын һүнэй 369 фермын хахадынь шахуу, тэжээлэй цехүүдэй гурбанай нэгэ хубинь бэлэн болоодүй. Яруунын, Хурамхаанай, Хориин, Баргажанай районуудта тохёолдоһон байдал һанаа зобооритой болоо. Энээнһээ боложо, мал ажалай продукци ехээр гээлтэдэ ороно. Энэ продукци гүрэндэ худалдаха түсэбүүдээ зарим районууд дүүргэнэгүй. Тушааха малай шэгнүүр хэдэн газарта доошоо ороо. Олонхи фермэнүүдтэ һүүлэй үедэ һү һаали хороно.

Энээнһээ уламжалан, малай ашаг шэмые гээхэгүйн, харин нэмэхын тула эрид хэмжээнүүдые абаха ёһотой. Элбэг хүрэхэ тэжээлтэй болоһон хадаа тэжээлэй цехүүдэй хүдэлмэриие эмхидхэжэ, эдеэ хоолой рационуудые тааруулха, мал харууһалха гуримые шууд сахиха хэрэгтэй болоно.

Энэ халуун үедэ хүдөөгэй клубуудые, һургуулинуудые, хүүгэдэй эмхи зургаануудые, социально-соёлой бусад объектнүүдые үбэлдэ бэлдэхэ тухай мартажа болохогүй. Хүн зониие, нэн түрүүн дайнай ба ажалай ветерануудые, түлишөөр саг соонь хангаха тушаа анхарал хандуулха шухала.

Юрэдөө, энэ сагта минута, час бүхэн үнэтэй. Ургуулһанаа сүм хуряажа, үбэлжэлгэдөө һайнаар бэлдэбэл, табан жэлэй түрүүшын жэлые нэрэтэй солотойгоор түгэсхэһэн дээрэ тоолохо эрхэтэй болохобди.

Баргажанай районой Уланай колхозой жолоошон, ВЛКСМ-эй гэшүүн Александр Сангадиев техническэ туһаламжын машинада хүдэлхэдөө, таряа хуряалгын үедэ онсо шалгарна.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ХЭШЭЭЛ, ОРОЛДОЛГО ХЭРЭГТЭЙ

Манай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Талын-Булагай тарялан дээрэ байгша жэлдэ баян дэлгэр ороохо тарян ургуулагдаа. Эндэһээ бидэнэр 65 мянган центнер ороохо абахаар хараалнабди. Эршэмтэй технологи һайнаар хэрэглэһэнэй ашаар өшмэнэй хоолос һайнаар эдеэшэһэн байна. Мүнөө иимэ технологёор тарялангаймнай дүрбэнэй нэгэ хуби гэхэ гү, али 1000 гектар элдүүрилэгдэнхэй. Шэнэ технологиин ёһоор газар элдүүрилгын эгээл ашаг үрэтэй арганууд хэрэглэгдэдэг болоо. Тарилгын урда тээхи культиваци хэхэтэй сасуу минеральна үтэгжүүлгэ оруулаабди, тарилгаяа прессовэ сеялкээр хээбди. Буртаг ногоое химическэ аргаар усадхаабди.

Мүнөө манай комбайнернууд ургаса хуряалгаяа эмхитэйгээр ябуулжа байна. Бригадамнай хамтын подрядаар хүдэлдэг оньһожоруулагдамал хоёр звенонһоо бүридэнэ. Тэдэ хоорондоо мүрысэжэ, бүтээсэ ехэтэй ажалай жэшээ харуулна.

Республикын габьяата механизатор, звеное даагша Доржо Шагжиевич Сампилов эрхимээр хүдэлжэ, нормооро 18 гектарай орондо халаан соо 25 гектар унагаана. 2-дохи звеноэ даагша, коммунист Анатолий Дашицыренович Тубаев мүн лэ урагшатай. Коммунистнууд Владимир Цыренов, Рудольф Тапхаров гэгшэдые тэмдэглэмээр. Механизаторнууд Валерий Лубсандоржиев, Павел Жугдуров, Семен Ахмедеев, Лошон Бургутов халаанайнгаа даабаринуудые ходо үлүүлэн дүүргэнэ.

Ехэнхи талмай дээрэ ороохото ургамалнууд унагаагдаа. Баалнуудые сохихо хүдэлмэри мүн лэ эршэтэйгээр ябуулагдана. Хуряалгын техникын найдамтай хүдэлмэриие заһабарилгын албан хангана. Тэрэнэй түлөөлэгшэд—наладчигууд звено бүхэндэ бии. Электро-гагнуурша Б. Очиров эндэ шалгарна. Жолоошод В. Яковлев, С. Лубсанов хуряалгын агрегадуудые түлишөөр таһалгаряагүйгөөр хангана. К-701 трактор дээрэ хүдэлдэг Б. Турпанов, А. Ачитуев, Б. Жугдуров, Б. Бубеев намарай паар хахалха хүдэлмэреэ сентябрь соо түгэсхэхөөр шиидэнхэй.

Тарянай тоог ургаса хуряалгада һайнаар бэлдэгдээ. Үрэһэ сэбэрлэдэг КЗС-20 түхэлэй шэнэ пункт хүдэлжэ эхилээ.

В. ЦЫБИКОВ,
Сэлэнгын районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Талын-Булагай тракторно-тарян ажалай бригадын бригадир.

ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ[...] ХҮРЭХЫН ТУ[...]

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй ургаса хуряалгын урда тээ районой партиина организацинууд хабарай тарилгын, тэжээл бэлэдхэлгын үедэ политическэ эгээл ехэ ашаг үрэтэй хүдэлмэриин онол арганудые наринаар шэнжэлжэ үзөө һэн.

Хуряалгын амжалта тэрээндэ хабаадагша хүн бүхэнһөө—комбайнерһаа, тарла зөөдэг жолоошонһоо, трактористһаа, тоогой хүдэлмэришэнһөө — ехээр дулдыдадаг байна.

Байгша оной ургаса хуряалгада район соомнай хуряалга-зөөлгын 19 комплекснуудта нэгэдүүлэгдэһэн 750 комбайнер, тракторист, жолоошон хүдэлнэ. Бүхыдөө эндэ 210 комбайн, хэдэн зуугаад автомашина, тракторнууд хабаадуулагдаа. 35 мянган 136 гектарһаа 450 мянган центнер таряа сохихо, гүрэндэ 60 мянган центнер худалдаха даабаритайбди.

Гектарай дунда зэргээр 12,9 центнер ороохо, 89 центнер хартаабха, 212 центнер овощ абахаар хараалаабди.

Гүрэндэ ороохо худалдаха түсэбүүдые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө ажалша коллективүүдтэ үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ партиин райкомой, парткомуудай, партиина эхин организацинуудай түрүүшын ээлжээнэй зорилго гэжэ тоолонобди.

Районой тарлашад арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй ургаса хуряалгые хүдэлмэриин 18 үдэр соо гээлтэгүйгөөр, эрхим шанартайгаар үнгэргэхэ гэжэ шиидэһэн байна.

Ажалай ба технологическа журам мүнөө үедэ ехэ удха шанартай. Жэшээнь, «Заря» колхозой тарлашад эршэмтэй технологиин һайн талые ажалайнгаа дүнгүүдээр гэршэлээ.

Түс колхозой тарян ажалай 1-дэхи бригадада (бригадирынь Г. М. Васильев) ороохото ургамалнуудые 500 гектар дээрэ эршэмтэй технологиин ёһоор ургуулаа.

Эндэхи 105 гектар талмай нёдондо паар болгогдожо, агротехническэ харууһалга гүйсэд хэгдэһэн байгаа. Гектарай дунда зэргээр 60 тонно нютагай үтэгжүүлгэ, 80—80 килограмм фосфорно, калиина үтэгжүүлгэ тэрэ жэлдэ оруулагдаа. Үнгэрэгшэ хабарта тарилга хэхэтэй хамта гектарай 40—40 килограмм нитроаммофос оруулагдаа, хаанаабһаа уһалуури хэгдээ. «Бурятская-34» сортын үрэһэн эндэ хаягдаа. Хожомынь химическэ аргаар буртаг ногоон үгы хэгдээ. Энэ полиһоо 40,6 центнер шэниисэ абтаа.

126 гектарай үшөө нэгэ тарялан дээрэһээ дунда зэргээр 33,3 центнер ороохон сохигдобо.

Энэл ажахын 152 гектарай тарялан дээрэһээ дунда зэргээр 18,5 центнер «сельма» сортын обёос хуряагдаа.

Иимэ жэшээнүүд «Родина», «Дружба», Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозуудта, Худэриин совхоздо, бусад ажахынуудташье олон.

Хуряалга-зөөлгын комплекснуудта 18 партиина бүлэг, комсомол-залуушуулай 5 коллектив байгуулагдаа. Райкомой, парткомуудай зүгһөө 42 парторганизатор эльгээгдээ.

Хуряалгын урда тээ партиин райкомой бюрогой гэшүүдэй, үзэл сурталай хүдэлмэриин эдэбхитэдэй хабаадалгатайгаар социалис уялгануудые абалгаар бригаданuудта суглаанууд үнгэргэгдөө. Мэргэжэлтэд байгша оной ургаса хуряалгын онсо шэнжэнүүдые ойлгуулаа, хүдэлмэриин ашаг үрэ, шанар дээшэлүүлхэ нөөсэнүүдые заагаа.

Колхозууд, совхозуудай парткомууд социалис уялгануудые дүүргэхэ талаар эмхидхэлэй-политическэ хэмжээнүүдэй түсэбүүдые баталаа. Хуряалгын дүнгүүд үдэр бүри, мүн таба-табан хоногоор согсологдоно. Клубууд болон библиотекэнүүдтэ шэмэглэгдээд, полевой стануудай булангуудта табигдаһан районой, ажахын, бригадын социалис уялганууд, уряанууд, «Сахилгаан», «Дайшалхы хуудаһанууд» ажалшадай анхарал татана.

Хуряалгын үедэ заншалта ёһоор нэн түрүүн коммунистнууд габшагай ажалые үүсхэнэ, эмхидхэнэ.

230 агитаторнууд социалис мүрысөөнэй ябаса тухай нүхэдтөө мэдээсэнэ, имагтал ажалдаа үнэн сэхээр, харюусалгатайгаар хандадаг, техникэсэ зүбөөр хэрэглэдэг хүнүүд амжалта туйлаха аргатай гэжэ ойлгуулна, харуулан ойлгуулха зүйлнүүдые шэмэглэн бүтээнэ.

Тэдэнэр парти, правительствын шиидхэбэринүүдые, ургаса хуряалгын талаар республикын, районой партиина, совет органуудай тогтоолнуудые тарлашадта, хүдөөгэй бүхы ажалшадта хүргэхэ, эрхим механизаторнуудай дүй дүршэлые, онол арганудые шудалха, дэлгэрүүлхэ, хуряалгын хойноһоо хиналта тогтоохо гол зорилготой.

Тон богони саг соо тон ехэ мэдээсэл хүргэхэ гээшэ хуряалгын үедэ ябуулдаг ниитэ-политическэ хүдэлмэриин гол ёһониинь болоно.

Ажалшадые өөрынгөө хүсэ шадалда этигүүлхын, бүри эрхимээр, абьяас шуналтайгаар хүдэлхэ зоригжолтой болгохын тула аман үгын эдэбхитэд ехэ юумэ хэхэ аргатай бшуу. Хэн нэгэнэй амжалта туйлахада, нэн түрүүн агитатор амаршалдаг, алдуу хээ һаань, [illegible] һалдаг гуримтай.

Мүрысөөндэ илагшадай тоодо ороһон «Дружба» колхозой эрхим механизатор, коммунист М. Ц. Намсараев жэлһээ жэлдэ таряа хуряалга дээрэ үндэр дүнгүүдые туйлахаһаа гадна нүхэдтөө туһалха сагаа олоод лэ байдаг. Тиимэ тула бригададань түрүүшүүлэй тоо улам олошордог. Хуряалга-зөөлгын отрядтань эб тэй зэтэй ажал хододоо үзэгдэдэг юм.

Районой мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ «Родина» колхозой комбайнер М. И. Емельянов (4500 центнер сохиһон, 300 гектарта унагааһан), «Заря» колхозой

П. Р. Игу[...] нер сохи[...] колхозой А[...] (3000 цент[...] шэд жагса[...]

Ажахын [...] ахамад мэрг[...] гүүр эртэ [...] та ошожо, [...] са тухай [...] хэнэ, мүрыс[...] дые шагнал[...]

«Родина» [...] мад агроном [...] на Ворона [...] ходо механиз[...] да ябадаг [...] ахамад мэрг[...] дүүргэдэг [...] нүүдтэ ехэ [...] жа, гэрэйнь [...] хидаг, туһа[...] һаань, удаа[...] хэмжээнүүд[...] даг, мүн [...] шо хөөрөөн[...] байха юм.

[...] нэн түрүүн [...] гаса гэжэ [...] тоолодог. [...] той бүхы [...] гээ удхые [...] заншалтай.

Мүрысөөн[...] хүндэлэлдэ [...] солын түгэ[...] комбайнууд, [...] дээрэнь мү[...] даг, тэдээнд[...] нүүд барюу[...] һайханай [...] лагдадаг ба[...]

Тарья хуу[...] районой га[...] тойгоор бэш[...] нөө үедэ газ[...] дно, нэгэдэ[...] торнуудай [...] сөөндэ, хоёр[...] гын түрүү [...] гурбадахяар, [...] тотой, ажал[...] хандаха уш[...] сэлдэ анхара[...]

Байгша он[...] оной ажалш[...] ряалгые [...] шанартайгаар [...] рян ажалай [...] гүрэндэ худ[...] дээ дүүргэх[...] гануудые аба[...] тиин обком[...] һайшаагдаа [...]

Ургаса ху[...] доро районой [...] дэлэй хүдэл[...] лай үбэлжэ[...] байнхай. Се[...] һүнэй олон[...] малаа байлга[...] даг, һү ехэ [...] ноор эдеэлү[...] ороо. Район[...] тэжээлэй 22 [...] ниинь бэлэн [...] жээлэй 5 ку[...] дэлгэгдэнэ.

Бүхы кол[...] та барилгын, [...] звенонууд [...] хүйтэн Солото[...] рануудые [...] түлөө оролдо[...] Сентябриин [...] далаар, 59.900 [...] 28.100-ниинь [...]

Партиин X[...] шиидхэбэрину[...] ри болгон, [...] шад шэнэ, [...] дые ажалдаа [...] байгша оной [...] дүүргэхын т[...] байна.

А[...]
КПСС[...]
райком[...]

УРГАСА ЭДЕЭШЭЭГҮЙ, ГЭБЭШЬЕ...

Энэ жэлдэ «Восточные Саяны» колхоздо бүхыдөө 1394 гектар дээрэһээ ороохото ургамалнууд хуряагдаха юм. Тэрэнэйнь 654 гектарынь амяарлагдан хадагдахаар хараалагдаһан һаа, мүнөө тэрэнь сабшагданхай. Гэбэшье тэрээнһээ нэгэшье гектарай ургаса хуряагдаагүй байна. Харин тиихэдэнь районой олонхи ажахынууд тарягаа хадажа, хуряажа эхилһээр хэды хонобо. «Восточные Саяны» колхоздо ургаса юундэ иимэ орой болотор хуряагданагүйб гэжэ асуухада, гансал харюу дуулдадаг. «Тарямнай һайнаар эдеэшээдүй»,— гэжэ эндэхи мэргэжэлтэд хэлэнэ.

Нэгэ талаараа эндэхи механизаторнууд, агрономууд ниихэдээ зүбшье хэлэжэ болоо. Тэд мүнөө Саянай хойто мундарганаудһаа хүйтөөр амилжа, сагай орой болоһые һануулна. Иимэ эрхэ байдалда хүсэд эдеэшээгүй тарияе шадаал һаа түргэн хадаха шухала байна. Жэшээнь, Баруун тарялан гэжэ һууринда таригдаһан обёос зарим тээгээ ногоон зандаа. Энээниие саг соонь сабшажа унагаагаад хатаагаагүйдэ яашье аргагүй. Сабшагдажа баал болгогдоһон тарияе һүүлдэнь хуряахада бэлэншье, түргэншье, гээлтэшье багатай байха бшуу.

Колхозой тарялан дээрэ 12 комбайн хүдэлхэ ёһотой. Тэдэнэй 7-ниинь тарияа хададаг, 3-ниинь горох, хоёрынь тарялангай заха сабшадаг. Эндэ тарияа хуряалгын нэгэ звено эмхидхэгдэнхэй. Арбан нэгэн жэлдэ комбайнероор ажаллажа байһан дүй дүршэлтэй механизатор Ц. Д. Торгобоев звеное хүтэлбэрилдэг. Тэрээнтэй хамта долоодохи жэлээ комбайнай жолоо барижа ябаһан С-Д. Янцанов болон бусад ургаса хуряалгадаа оролдосотойгоор бэлдэжэ, ороохо тарягаа гээхэгүйгөөр, бункер болон бэшэшье зүйлнүүдэй нүхэ һүбэнүүдые шэглэнхэй.

Тус звеное түлишэ-тоһолгын хэрэгсэлээр хангаха, тарияа хуряалгын техникэ заһабарилха тусхай звено бии болгогдонхой. Эндэ инженер-технолог В. Л. Сагалуев, заһабарилагшад С-Д. Н. Нидуев, Н. Молонов гэгшэд звеногой «Енисей», «Сибиряк» СКД түхэлэй комбайнуудай эбдэрбэлнь дары заһаха юм.

Эрхим һайнаар, оролдосотойгоор ажаллахынь тула механизаторнуудта бүхы арга боломжо олгогдонхой. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд тарияа хуряагшадай амархахээрын станиие мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэмөөр бэлдэһэн байна.

Ж. ЮБУХАЕВ.
Түнхэнэй район.

БҮХЫ ХҮДЭЛМЭРЕЭ — КОМПЛЕКСНООР

Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлнай эршэтэйгээр, хурдан алхасатайгаар урагшаа дабшажа байна. Районой колхозууд, совхозууд болон агропромышленна комплексын бусад предприятинуудай ажалшад ехэ дэбжэлтын оршон байдалда хүдэлнэ. Табан жэлэй түрүүшын жэлэй туршада дүүргэгдэхээр хараалагдаһан түсэбые бэелүүлхын түлөө шангаар тэмсэнэ. Энэ талаар Карл Марксын нэрэмжэтэ, Уланай колхозууд, Баргажанай совхоз яһала һайн амжалтатай гэжэ тоологдоно.

Мүнөө үедэ ажахынуудай малай фермэнүүд дээрэ, тарялан дээрэ хүдэлмэри эмхитэйгээр, урагшатайгаар ябуулагдажа байна. Мүнөө жэлдэ ажахынууд малай тэжээл бэлэдхэлгэдэ эмхитэйгээр гаража шадаа. Районой партийна, совет болон ажахын органуудай ябуулһаа эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэриин ашаар, үргэнөөр дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй туһаар үбһэ хуряалгын звенонууд ехэ хүдэлмэри хэжэ шадаба. Һүүлэй мэдээгээр, район дотор 27.420 тонно үбһэн һурилгэдөөд байна. Түсэбнай 23.350 тонно юм. Иигэжэ бүхы совхоз, колхозуудай үбһэ абаха түсэб болон уялгаяа үлүүлэн дүүргэжэ шадаа. Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз 6500 тонно үбһэ сабшахын орондо 7500 шахуу тонно бэлэдхээ. Тэрэшэлэн Уланай колхоз, Баргажанай совхоз даабаряа холо үлүүлэнхэй. Абтаһан үбһэнэй шанар хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн гэжэ хэлэхэ уялгатайбди.

Энэ жэлдэ сенаж даралгада ехэ анхарал хандуулагдаа. 2800 тонно шэмэтэй тэжээл бэлэдхэхэ түсэбтэй һаа, тэрэнээ 6500 тоннодо хүргэһэн байнабди. Ехэ хэмжээнэй иимэ тэжээлдэ ороохоной зүйлнүүдые холилсоһон байгдана. Район дотор 15 мянган 750 тонно силос даргдаа, 792 тонно витаминтай ногооной гурил татагдаа. Энэмнай урда урда жэлнүүдэйхидэ орходоо нилээд ехэ гэжэ хэлэмээр.

Энэ жэлдэ тэжээлэй шанарай түлөө горитой анхарал хандуулагдаа. Тэрэнэй ашаар бэлэдхэгдэһэн бүхы үбһэнэй 98 процентнь нэгэдэхи ба хоёрдохи классай сэгнэлтэтэйгээр звенонуудһаа тушаагдан абтаһан байна. Бүхы ажахынуудта экспресс-лаборатори хүдэлгэгдөө. Тэрэнэйл гаргаһан үрэ дүнгэй ёһоор тэжээл бэлэдхэлгэдэ хабаадалсажа ябаһан хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай түлбэри тодорхойлогдодог байһан бшуу.

КПСС-эй райкомой, райгүйсэдкомой болон РАПО-гой соносхоһон габшагай дүрбэн недели үбһэшэдэй звенонуудай ажал хүдэлмэридэ ехэ нүлөө үзүүлээ гэжэ хэлэмээр. Тиихэдэ ажалай эмхидхэл, моральна болон материальна талаар урмашуулгын гурим болон дүршэл баһал ехэ үүргэ дүүргэһэн зэргэтэй. Социалис мүрысөөнэй ябаса долоон хоног бүхэндэ гаргагдажа, тэрэнэй дүнгөөр түрүүлһэн коллективүүдтэ болон үбһэшэдтэ хүндэлэлэй грамота, вымпел болон шан барюулагдадаг байгаа. Тэжээл бэлэдхэл дээрэ эмхидхэгдэһэн социалис мүрысөөе хүтэлбэрилхэ талаар партиин райкомдо хоёр пропагандистска пункт эмхидхэһэн. Тэрэниие КПСС-эй райкомой харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд хүтэлбэрилдэг һэн.

Мүнөө үедэ районой тарялан дээрэ ургаса хуряалгын хүдэлмэри эршэтэйгээр ябуулагдажа байна. Манай ажахынууд энэ жэлдэ 14.176 гектар ороохото ургамалнуудые хуряаха ёһотой юм. Энэмнай бүхы тарималнуудай 57 процент болоно. Һүүлэй жэлнүүдтэ манай районой сагай уларилай байдалда таарама сортын үрэһэнүүд, жэшээнь, «бурятская-34», «бурятская-79» гэжэ шэниисын, «сельма», «удыч-жулты» гэжэ обёосой, «тамми» гэжэ ешмээнэй, «онохойская» гэжэ сортын ярсын үрэһэнүүд таригдаһан байна. 4 мянган гектар шэниисэ эршэтэй технологиин гуримаар таригдаһан. Иигэжэ ургуулһан тарянай ургаса нилээд һайн. Хилганын, Уланай колхозууд, Баргажанай совхоз энэ жэлдэ үндэр баян ургаса хуряажа байна.

Энэ жэлэй сагай уларил һайн байгаагүй. Удаан үргэлжэлһэн халуун үдэрнүүд, унжагайрһан бороо тарянай эдеэшэлгэдэ һаад ушаруулаа, тингэбэшье ажахынуудай механизаторнууд техникэсэ шадамар бэрхээр хэрэглэжэ, тарья хуряалгые эмхитэйгээр ябуулжа байна. Гол түлэб шэнэ ургасые амяарлан хадана. Баалнуудые суглуулан сохилго нобшорногүй. Хилганын болон Уланай колхозууд зарим тарялгаа сэхэ комбайнаар хуряана.

Ургаса хуряалгын эмхитэйгээр ябажа байһан ушар хадаа манай районой инженернэ албанай, колхоз болон совхозуудай механизаторнуудай тарла хуряалгада харюусалгатайгаар бэлдэһэнэй аша үрэ мүн гэжэ тэмдэглэхэ байнаб. РАПО-гой инженернэ албан хангалгын, заһабарилгын хүдэлмэриие түргэн шууд шиидхэнэ, оньһон техникые техническэ талаар хангалгые һайнаар эмхидхэнэ. Тэрэшэлэн колхоз болон совхозуудай ямар запасной частьнуудта шухала хэрэгтэй байһыень саг зуура тодорхойлдог гээшэ.

Гэхэ зуура трактор, комбайн болон бусад оньһон тухеэрэлгэнүүдые заһабарилха хэрэгтэ дутагдалнууд, гүйсэд шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон ушарһаар. Энээнһээ боложо тарья хуряалгын хүдэлмэридэ зарим тэды һааталга үзэгдэнэ бшуу. Энэ тэрэ запасной частьнуудай түлөө аяар 300—500 километр холо байһан газарта ошохо саг тохёолдоно. Республикын агропромой оньһожоруулгын таһагайхид энэ асуудалые саашадаа зүбөөр шиидхэлгэдэ анхарал хандуулха бэзэ гэжэ найдагдана. Хамаг юумэнүүдэй эмхитэй гуримтай байгаа хада, сагай уларилай һайн байгаа хада ургаса хуряалгын хүдэлмэриие 7—10 үдэрэй туршада дүүргэжэ шадахаар байгдана.

Ниитын малай үбэлжэлгын ерэхэ хаһые һайнаар үнгэргэхэ арга боломжо бии гэжэ тэмдэглэмээр. Колхоз болон совхозууднай энэ жэлдэ үбэлдөө бардам хүрэмөөр малай элдэб янзын тэжээлнүүдые шанар һайнтайгаар бэлэдхэн абаба. Мүнөө үедэ малай үбэлжэлгын үнгэрһэн жэлэй үрэ дүнгүүдые шэнжэлэн хаража байнабди. Тэрэ үедэ ушарһан дутуу дундануудые огтолон усадхахын тула хэмжээнүүд абтана. Тиигэхэтэеэ хамта үбэлжэлгын һаранууддта малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ гээшэ түрүүшын ээлжээндэ шиидхэхэ хэрэг болоно. Тиигэжэ шадаа хадаа бидэ гүрэндэ һү, мяха болон бусад продуктнуудые тушааха түсэбтэ даабаринуудые ядамаргүй дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэжэшье шадаха байнабди.

Мүнөө үедэ ажахынуудай малай фермэнүүд дээрэ үбэлэй байрануудые заһабарилха, дулаалха болон шэнээр бариха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдана. Үнеэдэй, тугалнуудай, хонидой, залуу малай болон бусад бүхы байрануудай 85 процентнь үбэлжэлгын үедэ ашаглагдахаар бэлэн болгогдонхой. Һаалиин мал үбэлэйнгөө байрада булта оруулагдаа. Харин тиихэдэ Уланай болон Хилганын колхозуудай бүхы мал үбэлэйнгөө байрада асарагданхай, хэнзэ ногоон дээрэ, тарянай поли дээрэ адуулагдана, ашаг шэмээ дээшэлүүлнэ.

Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд малай байрануудые электрын элшэ хүсөөр хангаха, оньһожоруулха хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулна гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Тэрэшэлэн малшадай ажаһуудал һайжаруулха уялгатайбди. Энэ талаар ажахы бүхэндэ үргэн хэмжээ ябуулганууд хараалагданхай гээшэ. Тэдэниие хүсэндэнь хүргэхэ гээшэ бидэ бүгэдэнэй үдэр бүриин хэрэг болоно.

Арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө, Агууехэ Октябриин революциин 70-дахи ойн жэлые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө тэмсэжэ байһан манай районой хүдөөгэй ажалшад мүнөө туйлажа байһан амжалтаяа бүри арьбадхаха, ерэхэ жэлэй түсэбэй дүүргэлтын бата бэхи үндэһэ һуури табиха эрмэлзэлтэй гэжэ батадхая.

В. ГОНГАРОВ,
Баргажанай РАПО-гой түрүүлэгшэ.

НОХООНИ, ТҮРХ[...] ХОЛО ГЭНГҮ[...]

Яруунын районой соёлой хүдэлмэрилэгшэд мүнөө зундаа хэзээ хэзээнэйхиһээ эдэбхитэй хүдэлжэ гараа. Һүүлэй жэлнүүдтэ харгын мууһаа боложо хүсэд анхарагдаагүй байһан заха холын гүүртэнүүдэйшье малшад хүндэтэй айлшадые хойно хойноһоонь хүлеэн абажа, һонирхолтой концертнүүдые хараха, врачһаа зүбшэл һураха, хэрэглэхэ эд бараагаа худалдажа абаха аргатай байба. Жэшээлбэл, Нохоони, Түрхэл, Заза гэхэ мэтын заха холын заалмхануудта байрладаг малшадта һаяшаг Нарһатын районно соёлой байшангай агиткультбригада, районой больницын врач Т. Т. Цыренова түрүүтэй медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй бүлэг, автомагазиниие даагша Р. Дашиев гэгшэд хүрэжэ ошоо. Медигүүдэй малшадай бэеын элүүрые шалгаха эм хүбааха үедэ автомагазин эд бараагаа дэлгээжэ үрдиһэн, һүүлээрнь агитбригадын гэшүүдэй хүсөөр багахан концерт харуулагдаһан байна.

Ирина Мулонова, Екатерина Ринчинова, Лариса Цыденова, Василий Житихин, Нарһатын дунда һургуулиин 10-дахи класай һурагша Гэлэгма Цырендашиева гэгшэд дуулахадаашье, хатархадаашье бэрхэ залуушуул юм. Имагтал дуулаад, хатар хэжэ нахилзаад үнгэршэхэ бэшэ, харин программаяа зохидоор, зарим ушарта хадхуууртайханаар эдэнэй зохёодогые һайшаахаар. Ажалаа сагай

эрилтэдэ хүр[...] гүй зарим[...] са хэлэндэ [...] ха юм.

Долоон хо[...] Нарһатаһаа [...] комплексно [...] КПСС-эй Нар[...] инструктор Д-[...] гойлно. Энэ [...] гадатай ябах[...] уласхоорондын[...] байдалтай, [...] дүнгүүдтэй, [...] совнэй ябаса[...] гээшэ. Һаяын [...] нэр Нарһатын [...] хэр дээрэ ор[...] най, Гарамай [...] левой стануу[...] тэй. Үшөө [...] Гүндын тар[...] тэдэнэртэ [...] хэлсээтэй юм.

Хүдөөгэй [...] мүн лэ мал[...] шадал соо[...] линный» [...] байшан (дир[...] тов), «Победа» [...] лой байшан [...] Цыдендамбае[...] жэшээтэ гулем[...] Хээрэ газар[...] ходо эрьеж[...] нютаг дээрэ [...] жээ ябуулга[...] гэнэ, олоной [...] һайндэрнүүд[...] юм.

Б-Х. [...]
Яруунын ра[...] таһагай [...]

Буряадай соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй V съездые угтуулан

ЭРДЭМЭЙ ҺУДАРАЙ ГУЛАМТАНУУД

...табан жэлэй турша республикын ... хэ талаар Буряадай библиотекэнүүд ехэ юумэ түйлаһан байна. Орон доторoo эгээл түрүүлэн хэжэ эхилһэн хэмжээ ябуулгамнай иигэжэ амжалтатай дүүрээ. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй туршада 48 шэнэ библиотекэ республика дотор нээгдээ. Энэ хадаа библиотечнэ ажал ябуулгын саашадаа хүгжэһые гэршэлнэ.

Библиотекэнүүд хадаа парти, правительствын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгтэ тон ехэ үүргэ дүүргэдэг. Мунөө үедэ КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые, тэрээндэ зорюулһан литературые олоной дунда нэбтэрүүлэн тарааха ажал ябуулга библиотекэнүүдтэ эмхидхэгдэжэ байна. Энэ талаар «Партиин түсэб — арадай түсэб», «Түргэдхэлгын саг, шэнэдхэлгын саг», «Партиин хараа зам —хурдадхалга» гэхэ зэргын ниитэ гаршаг доро выставкэнүүд эмхидхэгдэнэ, хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдэнэ. Партиин документнүүдые, марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшадай зохёолнуудые шудалха хэрэгтэ библиотекэнүүд онсо анхарал хандуулдаг. Энэ ажал ябуулга хадаа политическэ гэгээрэлэй хүдэлмэритэй нягта холбоотой юм. Тиимэһээ тус ажал ябуулгаа библиотекэнүүд партийна органнуудтай хамта бэелүүлдэг.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые улам түргэдхэхэ хараа шугамай түрэл партиимнай түүхэтэ съезд дээрэ шэлэгдэһэниинь манай республикын библиотекэнүүдэй үмэнэ шэнэ зорилго табяа. Илангаяа арадай ажахын элдэб һалбаринуудта эрдэм-техникын дэбжэлтэ тухай номуудые дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Энэ талаар зарим тэды дүй дүршэл бии болонхой.

Республика дотор техническэ библиотекэнүүд яһала олон. Тэдэнэр хадаа инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые, промышленна предприятиин хүдэлмэришэдые хангадаг. Эрдэм-техникын мэдээсэлэй бюронуудтай, бүлэгүүдтэй, таһагуудтай нягта холбоотойгоор тэдэнэр хүдэлмэрөө ябуулдаг юм. Һүүлэй үедэ элдэб олон арганууд тэндэ хэрэглэгдэнэ. Жэшээнь, БАМ-ай профсоюзна библиотекэнүүд бригадна абонемент гээшые эдэбхитэйгээр хүдэлмэридөө нэбтэрүүлээ. Мүн лэ иимэ онол арга Улаан-Үдын томо предприятинуудта: авиационно, шэлэй заводуудта, ЛВРЗ-дэ — хэрэглэгдэнэ.

Техническэ библиотекэнүүдэй олонхинь Улаан-Үдэдэ оршодог юм. Тиимэһээ хүдөө нютагуудта ниитын библиотекэнүүд тэдэнэй үүргые бэелүүлдэг. Тиигэжэ эрдэм-техникын түйлалтанууд тухай, үйлэдбэриин элдэб һалбаринуудта түйлагдаһан түрүү дүй дүршэл тухай литературые тэдэ библиотекэнүүд тараан нэбтэрүүлнэ ха юм.

Юрэдөө, инженерно-техническэ кадрнуудай, промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй эрилтые гүйсэдөөр хангахын тула гүрэнэй библиотекэнүүд хүдэлмэрөө хубилгажа байна. Тиигэжэ ЦРБ-нүүдэй бүридэлдэ үйлэдбэриин-техническэ ба хүдөө ажахын литературын тусхай таһагууд байгуулагдана. Эгээл түрүүн 1985 ондо Мухар-Шэбэртэ, Кабанскда тиимэ таһагууд байгуулагдаа һэн. Тиимэ таһагуудта «Мэргэжэлтын үдэрнүүд», «Мэдээсэлэй үдэрнүүд» үнгэргэгдэдэг. Тиигэжэ мэргэжэлтэд, үйлэдбэриин түрүүшүүл элдэб шэнэ литературатай танилсаха аргатай болоо.

Жэшээнь, иимэ хүдэлмэриин ашаар Кабанскын тоһоной завод һүнэй зүйлнүүдые бүйлүүлхэ хүдэлмэриин шанар һайжаруулагдаа. Мүнөө тэндэ ажаһуудалай-хангалгын комбинадта эрэ хүнэй үмдэ шэнэ онол аргаар оёлго нэбтэрүүлэгдэжэ, 2000 түхэриг алмагдаа.

Библиотекэнүүд энэ хүдэлмэрөө саашадаашье ябуулжа байха. 1988 он болотор бүхы ЦРБ-нүүдтэ үйлэдбэриин-техническэ ба хүдөө ажахын литературын таһагууд бии болгогдохо юм.

Хүдөө ажахыда туһалха, СССР-эй Эдеэ хоолой программые бэелүүлэлсэхэ талаар библиотекэнүүдэй хүдэлмэри үнгэрһэн үе соо шэнэ удхаар баяжаһан байна. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые хангаха талаар Буряадай библиотекэнүүд бүри 60-аад онуудаар түрүү үүсхэл орон дотороо гаргаа һэмнай. Нэгэдэмэл гурим хадаа хүдөөгэй ажалшадта ном хүргэхэ талаар эгээл аша үрэтэй зам гэжэ бодото байдал гэршэлээ бшуу.

Эрдэм-техникэдэ хабаатай литература дэлгэрүүлхэ дүй дүршэл тухай дээрэ халта хэлэгдээ һэн. Мүнөө үедэ ЦРБ-нүүдэй дэргэдэ НТИ-гэй 17 кабинет, 124 бюро тоологдоно. Тэдэнэй үүсхэлээр 1985 ондо 637 шэнэ зүйл дурадхагдажа, 97-ниинь үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Жэшээнь, тугалнуудые боксово аргаар харууһалалга, мал ажалда, ургаса ургуулха ажалда бригадна подряд нэбтэрүүлгэ гэхэ мэтын түрүү онол арганууд тухай эндэ хэлэгдэнэ.

Зарим тэды амжалтын түйлагдаашье һаа, бүхы юумэн хуу һайн гэхын аргагүй. Буряадай ЦНТИ энэ хэрэгтэ огто хабаадалсанагүй. Ондо ондоо һалбарида хамжадагһаа болоно, библиотекэнүүдтэхи НТИ-гэй кабинедүүдые, бюронуудые мэдээсэлэй материалаар хангаха тушаа ЦНТИ-тэй үгсөө ойлголсожо шаданагүйбди. Хүдөө нютагуудта өөрын һалбаригүй ЦНТИ-гэй хүтэлбэрилэгшэдэй хайхарамжагүй байһаниинь маниие гайхуулна.

Мүнөө үедэ хүдөөгэй ажалшадые библиотечнэ ба мэдээсэлэй талаар хангаха асуудалые Госагропромтой хамта шиидхэжэ байнабди.

Ниитын библиотекэнүүд хадаа үзэл сурталай, соёл-гэгээрэлэй, эрдэм-мэдээсэлэй эмхи зургаанууд гээшэ. Энэ талаар библиотекэнүүдтэ горитойхон эрилтэ табигдадаг. Мүнөө сагта сүлөөтэй сагые һайнаар, удха түгэлдэрөөр хэрэглэхэ асуудалай хурсаар табигдаад байхада, элүүр энхэ байдалай, архи уудаггүй ябадалай түлөө хаа хаанагүй тэмсэлэй болоно байхада, республикын библиотекэнүүд эндэ гол һуури эзэлхэ ёһотой. Илангаяа залуушуулда, хүүгэдтэ, студентнэртэ, һургуулиин, ПТУ-гай һурагшадта горитой анхарал хандуулагдаха болоно. Тэдэнэй сүлөө сагаа номдо зорюулдаг, библиотекэдэ ерэжэ, столдо һуужа, ухаан бодолоо баяжуулдаг болохын түлөө эсэшэгүй тэмсэл ябуулха зэргэтэйбди.

Энэ талаар библиотекэнүүд КСК-нуудтай нягта холбоотойгоор хүдэлмэрөө эмхидхэн ябуулна. Адли юумэ һонирходог хүнүүдэй клубууд, лекторинууд, һайн дуратанай нэгэдэлнүүд эмхидхэгдэнэ.

Үхибүүд, эдиршүүл библиотекэнүүдэй зүгһөө илангаяа һайнаар хангагдаха ёһотой. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэй ухаан бодолой, үзэл һаналай ямараар бүрилдэн хүмүүжэһэнһээ манай обществын аласай хуби заяан дулдыдаха. 1978 ондо байгуулагдаһан эдиршүүлэй (хүүгэдэйхи амяраа бшуу!) республиканска библиотекын эмхидхэгдэһэн ушар һайн нүлөө үзүүлөө. Гэбэшье бүхы эдиршүүлэй оройдоол 68 процент эндэһээ ном абадаг байна. Энэ хадаа һанаа зоборитой баримта гээшэ.

Һургуулиин реформые бэелүүлхэ хэрэгтэ библиотекын үүргэ ехэ байна. Тиимэһээ хүүгэдэй республиканска библиотекэ мүн лэ хүдэлмэрөө эрид хубилгаха ёһотой болоно.

Һүүлэй жэлнүүдтэ библиотекэнүүдэй оролдолгоор, номой худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар номой сангые баяжуулха хүдэлмэри хэгдээ. Гэбэшье библиотекэнүүдые номоор хангаха асуудал хүсэд шиидхэгдээдүй. Уран һайханай, хүүгэдэй, справочна литература дуталдаһан зандаа. Илангаяа хизаар ороноо шэнжэлгын асуудалаар ном үсөөн. Мүн баһа уран һайханай литература буряад хэлэн дээрэ үсөөдэнэ гэжэ онсо тэмдэглэхэ шухала. Иимэ байдалые хаража үзөөд, буряад хэлэн дээрэ ном олоор хэблэхэ, хэһэгүүдыень олошоруулха асуудалые Буряадай номой хэблэл хаража үзэхэ бэзэ гэжэ һанагдана. Үнэхөөрөөшье, 1985 ондо оройдоол уран һайханай 21 ондо ондоо ном буряад хэлэн дээрэ гараа, тэдэнэй оройдоол 9-ниинь үхибүүдтэ зорюулагдаһан байгаа. Харин 1986 ондо буряад хэлэн дээрэ оройдоол 12 нэрэ түсэблэгдэһэн, тэдээн сооһоо долоониинь хүүгэдтэ гэжэ хараалагдаһан байна бшуу!

Мүнөө үедэ библиотекэнүүдэй материальна үндэһэн гол шухала асуудалнуудай нэгэн болонхой. Жэшээнь, үнгэрһэн табан жэл соо гүрэнэй 24 библиотекэ баригдажа, тэдэнэй нэгэниинь лэ ЦРБ-дэ зорюулагдаа. Тэрэ хадаа Загарайн районно библиотекэ болоно. Мүнөө 20 ЦРБ-гэй 13-дань шэнэ байшан хэрэгтэй. Илангаяа Хориин, Нарһатын, Ивалгын, Захааминай, Мухар-Шэбэрэй, Сэлэнгын ЦРБ-нүүд энэ талаар тулюур байдалтайнууд.

Юрэдөө гол шухала асуудалнууд үшөөшье бии. Зүгөөр засагай дээдын зургаанууд тэдэниие мэдэжэ байдаг, саашадаа тодорхой хэмжээнүүдые абажа, эрдэм номой гуламтануудые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэмнай туһаламжа үзүүлэгдэхэ бэзэ гэжэ хүлеэгдэнэ.

Т. ТАРМАЕВА,
М. Горькиин нэрэмжэтэ республиканска научна библиотекын научно-методическа таһагые даагша.

Мэргэжэлтэ дурадхана

ХУУЛИ ЁҺО МЭДЭДЭГ БАЙХАДА ТУҺАТАЙ

— Би гэрлээб. Тиимэһээ эхэ, эсэгэтэеэ хамта ажаһуужа байһан байраяа хубааха эрхэтэй гүб? — гэһэн асуудалаар нэгэ залуу хүн манай министерствэдэ хандаба. Өөрын гэр бүлэтэй болоо хадаа тэрэ гэртэхинһээ амяраа ажаһуухые хүсөө бшуу.

Хэрбээ тэрэ «Социалистическая законность» гэжэ журналай байгша оной 8-дахи номер уншаһан һаа, энэ асуудалдаа харюу олохо байгаа.

Гэхэ зуура, тус журналай энэл номер соо хүдэлмэришэдые ямар гуримтайгаар ажалда абадаг тухай мүн лэ һонирхон уншахаар юм. Энэ асуудал олониие һонирхуулха ёһотой гэжэ һанагдана. Юрэнхы дээрэнь хэлэхэдэ, хуули ёһын асуудалаар хүнүүд ехэтэ һонирходог гээшэ ааб даа. Тиимэһээ «Социалистическая законность», «Советская юстиция», «Государство и право», «Хозяйство и право», «Человек и закон» гэжэ журналнуудай хуудаһа иража байбал, хэрэгтэй асуудалдаа харюу заатагүй олохо байхат. Эдэ журналнуудта захил мүнөө эхилэнхэй бшуу.

Һүүлэй үедэ нормативна шэнэ шэнэ актнууд абтана. «Ажалгүй олзо олохо ябадалтай тэмсэл шангадхаха тухай» СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ тэдэнэй дунда бии. Уголовно захиргаанай, граждан ба ажалай талаар хуули ёһон нилээд шэнэлэгдээ. Тиимэһээ дээрэ дурсагдаһан журналнуудые уншажа байбал, эдэ асуудалнуудай ямараар харагдадаг болоһые тухайлха байнат.

СССР-эй прокуратурын орган «**Социалистическая законность**» гэжэ журнал ажалай, гэр байрын ба хубиин эрхэнүүдые хамгаалха, гүрэнэй эмхи зургаанууд, предприяти, колхоз болон бусад кооперативна ниитын эмхинүүдэй талые хуулиин ёһоор хамгаалагдаха асуудалнуудаар материалнуудые хэблэдэг юм.

«Советская юстиция» журнал РСФСР-эй Юстициин министерство болон РСФСР-эй Верховно Сүүдэй орган болоно. Юстициин органуудай болон сүүдүүдэй элдэб янзын гэмтэ ябадал гаргалгатай тэмсэхэ, тэрэнэй шалтагаанууд болон эрхэ нүхэсэлые элирүүлхэ талаар материалнуудые тэрэ хэблэдэг. Гадна хуули эбдэлгэтэй тэмсэдэг ниитын эмхи зургаанууд болохо арадай дружинанууд, нүхэдэй сүүд, арадай заседательнуудай хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэлнүүд олоной анхаралда табигдадаг юм. Тиихэдэ хуули ёһын талаар гараһан шэнэ актнууд, гүрэн түрын тогтоолнууд тус журналда үргэлжэ хэблэгдэжэ байдаг заншалтай. «Советская юстиция» гэжэ журналые захиһан уншагша хуули ёһын асуудалаар хэблэгдэһэн шэнэ номууд тухай мэдээсэл үргэлжэ абажа байха жэшээтэй. Тэндэ толилогдодог литературно-уран һайханай очеркнууд совет юстициин эрхим хүдэлмэрилэгшэд тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгэдэг гээшэ. Мүн тэндэ сүүдэй темээр һони һонин расскаэ ба зураглалнуудые уншажа болохо юм.

«Хозяйство и право» гэжэ журнал 1977 онһоо хойшо хэблэгдэдэг болонхой. Энэмнай СССР-эй Юстициин министерствын ба СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи гүрэнэй арбитражай ниитэ-политическэ научно-теоретическэ журнал гээшэ.

Тус журнал ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэ, экономистнууд, юрист-претензионистнуудта шухала, Мүн экономикын ба эрхын асуудалнуудаар һонирходог эрхэтэдтэшье тэрэ хэрэгтэй.

Гүрэн түрын ба хуули ёһын марксистско-ленинскэ теориие өөһэдөө шудалжа байһан хүнүүдтэ «Государство и право» гэжэ журнал горитой туһаламжа үзүүлхэ байха. Энэмнай СССР-эй Наукануудай Академиин, гүрэнэй ба хуулиин ёһын институдай орган мүн.

Тиихэдэ олон тоото уншагшадай үнинэй дурлаһан «**Человек и закон**» гэжэ журналые СССР-эй Юстициин министерство гаргадаг юм. Тэрэ прокурорско-мүрдэлгын органуудай ажал ябуулгые үргэнөөр харуулдаг, мүн һонирхолтой расскаэ, очеркнуудые үгэдэг, арадай дружинанууд ба нүхэдэй сүүдүүдэй гэшүүдтэ туһатай байдаг гээшэ ааб даа.

М. МАРКОВА.
Буряадай АССР-эй Юстициин министерствын ахамад консультант.

Уран һайханай коллективүүдтэ туһаламжа болгон

Владимир ЗАПХАНОВ

БАРТАХИИН МЯХАН АМТАТАЙ ГҮ?

(ШОГ ЭНЕЭДЭТЭи БИШЫХАН ЗУЖЭГ)

Хабаадаха нюурнууд:

ШАЛЗА БАЯН — ташарайгүйхэн, тэнхээгүйхэн бэетэй.

ХУБХАЙ ХАТАН — мяхалиг томо бэетэй, хомхой сэдьхэлтэй.

БАДМА,

БАЛДАН,

ХАРАГШАН — Шалза Хубхай хоёрой хүлһэншэ үхибүүд

Үйлэнь баян айлай гэртэ болоно.

Шалза баянайда үдэшын эдеэнэй хаһа. Шалза Баян Хубхай хатан хоёр урдаа шэрээ дээрэ тэбшээр дүүрэн мяха табюулаад, ехэл хомхойгоор эдеэлнэ. Хүлһэншэ басаган Харагшан ороно, гарана. Газаа нохойн хусахада, эдеэлжэ һууһан хоёр ехэтэ сошожо, тэбдэнэ, мяхандаа хахана.

ШАЛЗА БАЯН. Зай, иигээд бишыхэ амаржа, зүрхэеэ даруулая, һэрюусэе даа... (*Жабдан дээрээ хэбтэжэ, мяха ехые эдиһэндээ абиртажа атиралдана*). Саанашни хонолгодоо эдихэ юумэн үлөө юм бээз? Энэ мүлжэһэн яһа уһануудаа барлагуудтаа эльгээжэрхиужэбди...

ХУБХАЙ. Энэ юун гэжэ дуугарна гээшэбта? Өөһэдөөшье хүсэд эдингүй, тэрэ хара барлагуудта абаашажа үгэхэ гэжэ гү? Энээнээ хабар болотор үжөөгөөд, тоһошье гаргажа эдеэ һаамнай хайшааб? Юрэдөө, тэдэндэ уһашье шудха, тоһошье шудха тэн адли бэшэ гү? Тэдэниие һай һанаха юм гэжэ бодоногүйб даа.

ШАЛЗА БАЯН. Хубхайхаан, шимни дан ехэ хомхой хобдог бү болошыш даа. Хүлһэншэдые муугаар хооллуулаа һаашни, хүлөө шэрэжэ, хүдэлмэришье мүртэй хэжэ үгэхэеэ болишохо ха юм.

ХУБХАЙ. Зай, та өөрөөл мэдээ хүн бээзт... һая дуулахадамни энэ манай хажуудахи Амба баянаймнай барлагууд бартахи барижа, баян барлаггүй бултадаа баабгайн өөхэ тоһондо умбажа, шунгажа байна гэлсэнэл һэн...

ШАЛЗА БАЯН. Юугээ хэлэнэш?.. Үгы хэзээ эдэшни бартахи барижа үрдээ юм? һая дайраад гарахадамни, Амбатан намда юушье хэлээгүй бэлэй... Гайхалтай...

ХУБХАЙ. Юун гайхал байхаб! Тэдэшни харуу хатуу дээрэһээ таниие бартахиин мяха, тоһо эришэнэ аа гү гэжэ нюугаа гээшэ...

ШАЛЗА БАЯН. Хари, тиигээл гээшэ ха. Нээрээшье ехэл хатуу, харуу зон даа. Барлагуудаашье балай һайн хоолулуулдаггүй юм гэжэ дуулаа һэм.

ХУБХАЙ. Тиимэ, тиимэ! Тиигээд лэ барлагуудынь үлдэжэ тулихадаа, талада ябаһан тарбага, бартахи барижа эдидэг болоо гээшэ. Амба баян бартахиин арһаар дэгэл оюулжа байна гэлсэнэ хэбэртэй һэн...

ШАЛЗА БАЯН. Бартахиин арһаар дэгэл?! Ай нохойшни! Минии шоно дэгэлтэй ябахада ехэл атаархагша бэлэй... Мүнөө баабгайн арһан дэгэлтэй болоходоо, намдаа дээрэлхэхэнь ха юм!

ХУБХАЙ. Амба баян барлагуудаа заражэ шаданал гээшэ. Харин манайхиншни бэлэн юумэ амаараа гаратараа залгижархёод, мал харууһалаабди гэжэ миил хэбтэнэ бэшэ. гү?

ШАЛЗА БАЯН. Тиигэнэл гээшэ ха. Бэйза, эдэниие хайшан гэжэ һургахаб даа, Хубхайхаан?..

ХУБХАЙ. Адууһанай мяхан хашарагдажа, ангай мяхан һанагдаба гээд эдэнэртээ бартахи барюулагты. Мяханиинь хэрэгтэй, арһаарнь дэгэл оюулхат.

ШАЛЗА БАЯН. Тиимэ, тиимэ! Яаһан саг дээрэнь һанаад орхино гээшэбши! Яаха бэлэйб гэжэ төөришөөд байгаалби!

ХУБХАЙ. Энээн тушаа удаан бодомжолжо байнгүй, үглөөдэртэнь агнуурида намнагты.

ШАЛЗА БАЯН. Зүб, үглөөдэртэнь!.. Байза, бартахияа хайшан гэжэ барюулха гээшэбибди?.. Мүнөө энэ үбэл дунда ямар бартахи хаанаһаа эндэ ябаха гээшэб? Булта эшээндээ орошоо бэшэ юм гү?

ХУБХАЙ. Ай даа, ядахадажа эрэ болооройгты! Бартахииешни үбэл, үбэл дунда эшээнһээнь бодхоожо баридаг ха юм! Амбын барлагууд тиигэһэн лэ байха.

ШАЛЗА БАЯН. Хари тиимэ юм хамнай даа, мартаад байгаал бии... Тиихэдээ нэгэ һайн буу хэрэгтэй... Тэрэ саанашни мэргэн сахюуртамни байна бэзэ? Үгэлши наашань.

ХУБХАЙ. Һэ! Хэзээ заяанда жэбэрһэн, сэмгэгүй буугаа хэлэнэт даа... Ангуушадшни бартахиие жадаар хадхажа аладаг ха юм!

ШАЛЗА БАЯН. Ойлгосотой! Тиигээ һаа, жадаар хадхажа алахабди! Харагшан! Өө, Харагшан! (*хүлһэншэ басаган ороно*) Бадма Балдан хоёр ерээ гү? Дууда наашань! (*хүлһэншэ басаган гарана*). Зай, эдэ хоёрни хэр зүрхэтэй шолмонууд гээшэб? Хэрэгтэй сагта намайгаа хаяжа, бартахиин һабарта барюулжархихагүй юм аабза, шүдхэр абаг ехэ!

ХУБХАЙ. Мүнөөл һайса тархиинь тоншожо табихабди. Зүгөөр, бартахи барихаяа та өөрөөл ошолдохо ёһотойт. Юундэб гэхэдэ, хүн зоной урда баян бардамайнгаа хажуугаар эрэлхэг зоригтой байһанаа харуулхат. Амба баян атаархажа, сагһаа урда саашаашье харахадаа болохо бшуу!

ШАЛЗА БАЯН. Ехэл зүб бодол хэлэбэш, Хубхаймни! Би Амба баянһаа зөөрэршье дээгүүр, нэрэ солооршье жэшэмээр бэшэ гүб? Харин мүнөө бэрхэ ангуушан байһанаа гэршэлхэм гээшэ.

Бадма Балдан хоёр орожо, дохино.

ШАЛЗА БАЯН. Зай, энэ та хоёр мүнөө болотор хаана тэнэжэ ябана гээшэбта, хэрэгтэй болоходо?!..

ХУБХАЙ. Энэ хаана тэнэжэ ябанабта гэжэ һурана бэшэ гүбди? Амандаа уһа залгяа гүт? Дуугарыт!

БАДМА. Адуугаа арайшье гэжэ суглуулжа асараабди.

ШАЛЗА БАЯН. Ши адуу суглуулжа хааһанаа юундэ һайрхаабши? Би шамайе миин байһанайш түлөө тэжээхэ ёһотой болоно гүб? Энэ Амба баянай хүлһэншэд адуу малаа хараад, хажуугаарнь хара гүрөөһэ бараад, өөхэ тоһондонь умбажа, шунгажа байна гэлсэнэ! Тиигэжэ дуулаа һэн гүш?

ХУБХАЙ! Харагтылши даа эдээнээ! Аюултай юумэн болоходонь юрэ дуулаагүйшэ болонол! Гэдэһээ дүүргэхэ дуратайл байхат, эдеэнэй дарамтануудl

БАЛДАН. Тэд бидэ бартахи хайшан гэжэ бариха гээшэбибди?

ХУБХАЙ. Юугээ эндэ ойлгожо ядаха юумэн байгаа юм! Таанадай бартахиие эшээнһээнь хүшүүргэдэжэ гаргахадатнай, тэрэнииетнай Шалза жадаар хадхажа алаха.

ШАЛЗА БАЯН. Тиимэ! Би өөрөө хадхажа алахаб! Тэнхээгүй, аймхай таанад хаанаһаа хадын ээзэнэй урдаһаа тэнсэхэ шадалтай байха һэмта!

ХУБХАЙ. Зай, тиигээд арилагты, үргэ шагнажа байһанайтнай үлүү юумэн үгы!.. Байгты, хони малаа хуу тооложо оруулаа зон аабзат? Тэрэ үншэн хэнзэ хурьгамнай би юм бээз?

БАДМА. Тэрэтнай ухэшэһэн байгаа... Гэдхээжэ, арһынь үбшэжэ абаабди...

ШАЛЗА БАЯН. Юу? Үхэшөө?! Худалаар бү хэлэгты! Хайран хурьгыемни алажа эдижэрхёод, ганса арһыень асараабты! Би танда һануулхал байхаб! Хубхай, энээнһээ хойшо эдэ хоёрые бү эдеэлүүлэ! Тэрэ үхэһэн хурьганайнгаа мяха эдеэд байг саашаа!

ХУБХАЙ. Тиигэг! Ябая, ошожо амарая. Та үглөө бартахи бариха ёһотойт, бэеэ ээһэгты...

ШАЛЗА БАЯН. Харин таанад минии бодотор баабгайн эшээ оложо, хүшүүргэдэхэеэ бэлдээд байха ёһотойт! Ойлгоо гүт?!

БАДМА. Ойлгоо...

ХУБХАЙ. Юу юлылдөөд байгаабта? Бэлэн шанаһан мяха зоогложорхихо һанаатай байгаа гүт? Бартахил баряа һаа, юумэндэ хүртэжэ болохот! (**Хубхай Шалза хоёр тэбшэтэй мяхаяа барлад, гарана**).

БАЛДАН. Шимни энэ юугээ иимэ түргэн зүбшөөжэрхинэ гээшэбши? Бартахи барихаһаа байха, харажашье үзөө хүн гүш?

БАДМА. Үгы юм ааб даа... Тэд эдэндэшни арсаа һаа, энэ үбэл дунда газаа хаюулжа хосорхолди. Ээмнайшье бартахиин хайшааханиие мэдэхэгүй байхадаа болохо, тиимэһээ нэгэ ондоо арга һаная...

БАЛДАН. Юуншье болохо юм ааб даа, миниишни айдаһан хүрэнэ!.. Бартахиһаашье, ээзэнһээшье айнаб...

БАДМА. Һанаагаа бү зобо. Болохо юумэн болоно аабза. Баабгай бариха, үгышье һаа, хоюулан һайн гэдэгээр, шанаһан мяхаар хоолложорхихобди.

БАЛДАН. Һайн лэ байгаа... Гэдэһэнэйм үлдэхэ гээшэнь...

БАДМА. Бү айгаарай, намтай ябаа сагтаа хосорхогүйш.

Харагшан гүйжэ ороно.

ХАРАГШАН. Хүбүүд, юун болохонь гээшэб? Би хуу дуулааб! Яахатнай гээшэб?

БАЛДАН. Бадма, барагтай дээрээ шархияа хатаангүй эндэһээ зугадаял! Бартахида бажуулгаһан, баян ээзэндээ алуулһан, адли ха юм!

БАДМА. Сагһаа урда санаяа бү углагты. Битнай ехэ зохид арга һанааб. Миниингээ хэлээшээр болооройгты.

ХАРАГШАН. Яагаад?

БАДМА. Халзуунай үбгэгэнэйдэ хара тэхын арһа хараа һэн бээзт?

БАЛДАН. Хараа! Тиигээд?..

БАДМА. Тиигээд саашань манай өөһэдымнай шадамарһаа болохо. Багадамнай энэ Шалзын маниие ехээр баһаһан, зобооһонойнь түлөө одоол үһөөгөө абаха сагнай ерэбэ ха. Таанад зүрхэтэй, зоригтой байжа үзөөрэйгты. Ябая, бэлэдхэлээ эхилэе!

...БАЛДАН. Ябая!

ХАРАГШАН. Ябая!

Эдэ гурбанай гараһанай удаа Шалза баян Хубхай хатан хоёр, тэбшээр дүүрэн шэнэ мяха хэнхэй орожо, дахин эдеэлжэ ороно.

ХУБХАЙ. Эдэ гурбан яагаа удаан, юугээ шэбэнэлдэжэ байжа, зүбшэбэ гээшэб?

ШАЛЗА БАЯН. Эдэ хоёр хүбүүдтэ шангахан зарлиг табижархиһамни, һархинсагаа һүнөөжэрхиһэн байбалтай. Тиимэл байха ёһотой һэн. Би Амба баянһаа юугээр доро болобобиб.

ХУБХАЙ. Тиимэ. Эдэшни айһан, сошоһондоо унтаха нойроо, эдихэ хоолоо мартаа ха... Али нээрээшье тэрэ хурьгыемнай барижа эдижэрхёод, садхалан байһандаа талииба.

ШАЛЗА БАЯН. Тиимэл аабза гэжэ бодоод, эдэ хоёрые бү эдеэлүүлэ гэжэ шамда хэлэбэ ха юмбиб... Юуншье һаа, эдэшни Амба баянай барлагуудһаа һураггүй дээрэ, садатараа эдеэлээд, юушье хэнгүй байна ха юм.

(**Түгэсхэлынь хожом гараха**).

Промышленна үйлэдбэриин үлэгдэлнүүдээр бохирлолго жэлһээ жэлдэ дээшэлнэ. США-һаа агаарһаа ерэһэн токсична бодосуудтай бороонууд жэл бүри Канадын газар дээрэ 4 миллион шахуу тонно хорото бодос хаяна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: оршон тойронхи байгаали хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэд һүлдэтэ удхатай хубсаһа үмдэнхэй США-гай бохирдуулгадай гэмтэ ябуулгануудта эсэргүү Канадада болоһон манифестациин үедэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

«ЮМАНИТЕ» ГАЗЕТЫН ҺАЙНДЭР

ПАРИЖ. Парижай захадахи Курнев гэжэ районой сэсэрлиг тээшэ хэдэн арбаад мянган хүнүүд эртэ үглөөнһөө хойшо дабшаба. Жэл бүри үнгэрдэг заншалтай «Юманите» газетын һайндэр эндэ нээгдээ. Ороной бүхы департаментнуудай Франц Компартиин федерацинуудай эдэбхитэд, демократическа эмхинүүдэй түлөөлэгшэд, эрдэм ухаанай болон соёлой мэдээжэ ажал ябуулагшад сугларагшадые амаршалаа.

Хоёр үдэрэй турша һайндэрэй олон тоото элдэб янзын хэмжээ ябуулганууда хэдэн зуугаад француд хабаадалсаба.

«Юманитегэй» һайндэрые эмхидхэгшэд соёлой ехэ программа бэлдэһэн байна. «Франциин зуун уран зурааша» гэһэн выставкэ дэлгээгдээ, мэдээжэ француз гүйсэдхэгшэдэй, классическа, мүнөөнэй ба арадай хүгжэм гүйсэдхэдэг гадаадын оронуудай артистнуудай концертнүүд болоо.

США-гай ФЕРМЕРНҮҮДЭЙ СЪЕЗД

НЬЮ-ЙОРК. Сент-Луис хотодо (Миссури штат) США-гай фермернүүдэй болон малшадай съезд үнгэрбэ. Хуралдаанай хүдэлмэридэ ороной бүхы заха булангуудһаа фермерскэ эмхи зургаануудай 1500 түлөөлэгшэ хабаадалсаа.

США-да хүдөө ажахын байдал айхабтар ехээр муудаа,— гээд фермернүүдэй национальна комитедэй хүтэлбэрилэгшэ Сесил Хафф хэлэбэ. Тиимэһээл фермернүүдэй ажахынуудай саашадаа доройтон муудалгые болюулха гээшэ манай гол зорилго болохо ёһотой. Кризисэй бүхы хойшолонгуудые өөр дээрээ мэдэрдэг жинхэнэй фермернүүдэй съезд дээрэ түлөөлэгдэһэниинь шухала гээд тэрэ хэлээ. Вашингтоной засагаархидай өөһэдынгөө политикые хубилгаагүй һаань, бидэнэрэй улам доройтон муудахамнай сохом гэжэ Монтана штадһаа малшан Хелен Уоллер мэдүүлбэ.

Хуралдаанай ябасые тайлбарилхадаа, нёдондо жэлдэ хүдөө ажахын талаар баталан абтаһан табан жэлэй программые съездэ хабаадаһан фермернүүдэй олонхи эмхинүүд буруушаана гээд «Филадельфия Инкуайрер» газетэ тэмдэглэнэ. Сагаан байшангай энэ программа имагтал томо фермернүүдэй болон агропромышленна конгломерадуудай аша туһада харюусадаг гээд мэдээжэ. Жэжэ ажахынуудай аша туһа оройдоошье хараада абтаагүй юм. США-гай хүдөө ажахын министр Ричард Линг ба федеральна албан зургаанай бусад ажал ябуулагшад съездэ хабаадалсахаяа арсаһан байна. Съезд дээрэ юун тухай хөөрэлдөөнэй болохые мэдэһэн дээрэһээ тэдэнэр арсаһан байгаа гэжэ съездын эмхидхэлэй директор Тони Келли онсолон заагаа.

АМЕРИКАН ЭРДЭМТЭДЭЙ ЭРИЛТЭ

НЬЮ-ЙОРК. Рейганэй зохёон дурадхаһан «одото дайнай» программые буруушааха гэһэн эрилтэ бүлэг американ эрдэмтэд, тэрэ тоодо Нобелевско шангай 57 лауреат табиба.

Хэмэл ододые буудажа унагааха буу зэбсэгүүдые зохёон байгуулха гээшэ ядерна дайнай аюулые улам ехэ болгоно,— гээд тэдэнэрэй тараһан хандалга соо хэлэгдэнэ. Буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар бүтээлгые замбуулинай дайдада нэбтэрүүлгэ США-гай национальна аюулгүй байдалда айхабтар ехэ аюул тохёолдуулха байна.

Газар шадарай замбуулинай дайдые имагтал амгалан зорилгоор, түби дэлхэйн бүхы арадуудай аша туһада хэрэглэхэ хэрэгтэй гэжэ американ эрдэм ухаанай түрүү түлөөлэгшэд онсолон заана. Ямаршье янзын буу зэбсэг замбуулинда гаргагдаха ёһогүй. Ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хизаарлаха ба хорооха талаар би байһан совет-американ договорнууд тон шухала удха шанартай гээд документ соо заагдана.

АЛБАНАЙ ХЭРЭГЭЭР АЯНШАЛГАНЬ ТҮГЭСЭБЭ

ДЕЛИ. Хани барисаата харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ талаар Инди Никарагуа хоёр шэнэ алхам хэбэ. Никарагуагай президент Даниэль Ортегын гүрэнэй хэрэгээр Индидэ аяншалгын дүүрэхэдэ, хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэд иимэ сэгнэлтэ үгэһэн байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ соёлой талаар харилсаа холбоон тухай хэлсээндэ гар табигдаһан, технико-экономическа харилсаа холбооной асуудалнуудаар хөөрэлдөөн болоһон байгаа.

Делидэ болоһон хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдээр сэдьхэлээ ханажа байһан тухайгаа Никарагуагай президент мэдүүлээ. Индитэй хэһэн хэлсээнүүднай болбол амгалан байдалай аша туһада харилсаа холбоо бэелүүлхэ документнүүд мүн болоно,— гээд тэрэ хэлээ. Бэеэ даанхай байдалай түлөө Никарагуагай тэмсэлые дэмжэдэг байһан тухайгаа Индиин премьер-министр Раджив Ганди мэдүүлээ, Индиин арад Никарагуагай талада юм гэжэ тэрэ онсолон заагаа. Түбэй Америкын бүхы оронуудай өөһэдөө мэдээд байдалаа тодорхойлхо эрхые хүндэлэлгын, тэдэнэрэй аюулгүй, бэеэ даанхай ба дулдыданги бэшэ байдалые хангалгын үндэһэ һуури дээрэ эндэхи байдалые үнэн зүбөөр, бата найдамтайгаар гуримшуулха зорилготойгоор хөөрэлдөөнүүд хэгдэхэ зэргэтэй гэжэ Инди тоолоно, гээд тэрэ хэлээ.

ЖИВКОВ ПАПАНДРЕУТЭЙ УУЛЗАБА

СОФИ. Энэ зуун жэлэй дүүрэтэр дэлхэй дээрэхи ядерна бүхы зэбсэг хэрэгсэлнүүдые усадхалгада шэглүүлэгдэһэн Советскэ Союзай тодорхой, эб найрамдалта үүсхэлнүүдые Болгари сум дэмжэнэ. Албанай хэрэгээр Болгарин Арадай Республика ерээд байһан Грециин премьер-министр А. Папандреутэй уулзахадаа, БКП-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков энээн тухай мэдүүлбэ. 1987 оной январиин 1 болотор ядерна али бүхы тэһэлэлгэнүүдые гансал өөрынгөө талаһаа болюулха болзорые һунааха тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэһэн Мэдүүлгэнь түүхэтэ харюусалгаяа мэдэрдэг, амгалан тайбан байдалые үнэхөөрөө хүсэдэг байһан тухайнь гэршэлнэ гээд тэрэ онсолон тэмдэглэбэ.

А. Папандреу харюугай үгэ хэлэхэдээ, түби дэлхэйн диилэнхи олонхи хүн зон ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые усадхахын түлөө тэмсэдэг гээд мэдүүлээ.

ЮРЫН МЭРГЭЖЭЛТЭЙ ХҮН

«ЗАРИМДАА ӨӨҺЭДӨӨШЬЕ ЭМ ДОМ БЭЛДЭДЭГ ҺЭМДИ...»

Бүхы наһаа шэлэһэн мэргэжэлдээ зорюулһан һонин намтартай хүнтэй уулзахада, ехэл айтай зохид байдаг. Юуб гэхэдэ, тэдэнэр ажабайдалда өөрын онсо хандалгатай, харасатай, тиигээдшье тэдэнэр баян дүй дүршэлтэй хүнүүдтэй саг үргэлжэ хубаалдажа байдаг ха юм. Анна Иннокентьевна Бурлакова гушан зургаан жэлдэ элүүрые хамгаалгын албанда ажамидаран тэсээр ажаллана. Селенгинск тосхоной 44-дэхи аптекэдэ 24 жэлэй туршада тэрэ хүдэлжэ байна.

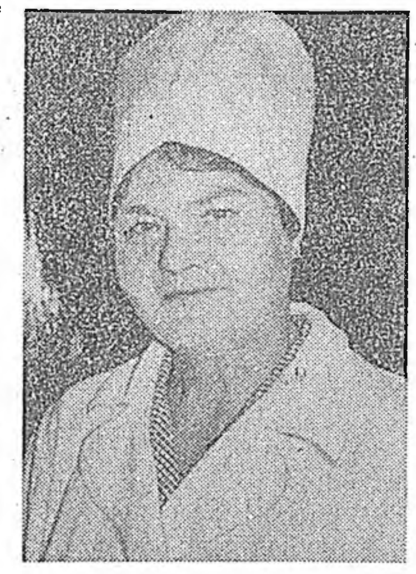
Анна Иннокентьевнагай намтар дайнай уеын хүнүүдэй хуби заяантай нилээн холбоотой. Эсэгэ оронойнгоо хамгаалгын Агууехэ дайн соо, дайнай һүүлдэ тэрэ үргэн хүмүүжээ. Манай орон соо хүн ажалаараа алдаршадаг. «Үнэхөөрөө ажал, гансал ажал хүниие агууехэ болгодог, хэды халуун дураар ажалда ханданабши, тэды зэргэ өөрөөшье хүн агууехэ болодог, тэрэнэй ажалшье аша үрэ ехэтэй, гоё һайхан болодог ха юм»—гэжэ М. Горькиин хэлэһэн үгэнүүд Анна Иннокентьевна Бурлаковада сэхэ хабаатай. Юуб гэхэдэ, тэрэ үнэн сэхэ ажалаараа олондо хүндэтэй болонхой бшуу.

Суттаа ажалладаг нүхэдынь иигэжэ хэлээ һэн: «Зүб даа, тэрэ үнэхөөрөө гайхалтай хүн, бэрхэ хүдэлмэрилэгшэ. РСФСР-эй Элүүрые хамгаалгын министерствын Хүндэлэлэй грамотаар эрхим ажалайнгаа түлөө шагнагданхай». Намтай уулзаһан хүнүүд аптекын хүдэлмэрилэгшые һайн мэдэхэ, суглаан, конференци дээрэ үгэ хэлэхыень оло дахин шагнаһан байна. Зүгөөр хаана түрэһэн газарһаа, һураһаа, саашадаа хайшан гэжэ ажил ошохо туша бэрхэ хүдэлмэрилэгшэ болоһыень тэдэнэр мэдэхэгүй байшоо. Мүнөө замбуулинай зүүн жэлэй үедэ удэр бүхэн түргэн үнгэрнэ, ажал хэрэгээ ябуулһаар, һанаата болоһон гол шухала асуудалнуудые шиидхэхэеэ байтар, удэр һүнинүүд, он жэлнүүд хойно хойноһоо һубаржа, хүнүүд бэе бэетэеэ сүлөөтэйгөөр хөөрэлдэхэ, бэе бэеынгээ хүсэл бодолнууд тухай мэдэхэ саг зарим болодоггүй, тиихэдэ зарим дэмшүүл аргашье бэдэрдэггүй гэхэш. Хэды тиигэбэшье мүнөө һонин намтартай хүнтэй уулзажа хөөрэлдэхэ саг хэзээдэшье олдохо бшуу.

Түрэл нютаг Колесоводоо һаял жаахан басаган гүйжэ ябаһан шэнгеэр һанагдана. Үнгэрһэн жэлнүүд сооһоо багахан наһаяа хүн бүхэн һайханаар һанадаг шуу. Гушаад оной эхээр түрэһэн энэ басаганай ажабайдал дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүдтэй тудалдаа. Дайнай эхээр Анныи эсэгэ фронтдо мордоо һэн. Түрэл нютагайхидтань «аймшагтай» мэдээсэлнүүд хойно хойноһоо һубарижа эхилээ бэлэй. 1943 ондо Бурлаковтанай булэдэ мүн лэ ниимэ бэшэг ерээ һэн. Гурба дахин шархатаһан Иннокентий Артамонович Бурлаков госпитальдо наһа барана, Казань хотодо хамтын булаша-хүүртэ хүдөөлүүлэгдэхэ гэһэн гашуудалта мэдээсэл тэдэнэр абаа бэлэй. Гурбан үхибүүдтэеэ эхэнь үлэшөө һэн. Эгээл ехэ басаганиинь түрээл колхоздоо хүдэлжэ, эхэдээ туһаладаг байгаа. Найма наһатайһаа Аня басаган колхоздоо хүдэлжэ эхилээ: зунда морёор бухал зөөдэг, овоошо бог убһэ түүдэг байһан. Ажалда дуратайгаар хүмүүжүүлһэн гэртэхинээ Анна Иннокентьевна һайхан үгэнүүдээр һанажа, баяр хүргэжэ байдаг.

Колесоводо эхин һургуулиие дүүргэд, долоон километр зайда оршодог Кабанск руу тэрэ ябажа һураха болдог. Дунда һургуули дүүргээд, Улаан-Удын фармацевтическа училищада ороһон байна. Баргажанай 4-дэхи аптекэдэ хоёр жэлэй туршада, удаань Якутскын 52-дохи аптекые даагшаар ажаллаа һэн.

— Түрүүшын үдэрһөө эхилжэ, ажалдаа тон харюусалгатайгаар, оролдосотойгоор хандажа, заримдаа саг үдэрөөшье мартажархидаг һэм. Дүй дүршэл багатай байһан хадаа, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ зорилготойгоор медицинскэ литература оло дахин уздэг байгааб. Тэрэ үедэ таблеткэтэй эм дом хомор байгаа һааб даа. Тиимэһээ өөһэдөө олон эмүүдые зохёон бэлэдхэжэ, хүнүүдые аргалдаг һэмди,— гэжэ Анна Иннокентьевна дурсана.

— Бэлэн болоһон эмэй зүйлнүүдые хубаадаг фармацевтээр Анна Иннокентьевна мүнөө ажаллана. Ажалай ветеран, аптекын нээгдэһэн удэрһөө гэхээр, хори гаран жэлдэ нэгэл газартаа хүдэлнэ. Һүүлэй 15 жэлдэ пенсидэ гаратараа аптекые даагшын орлогшоор ажаллаа. Бэрхээр хүдэлдэг энэ хүн ямаршье юумэ хэхэдэ, харюусалга ехэтэйгээр хандадаг, бүхы зүрхэ сэдьхэлээ зорюулдаг юм. Илангаа хүнэй элүүр энхые сахидаг ажалтай һэн тула, багахашье алдуу хэбэл, аюул боложо магад гэжэ тэрэ мэдэдэг. Тиихэдэ Анна Иннокентьевна — ниитын хүдэлмэриин эдэбхитэн. Элдэб олон комиссиин ажалда саг үргэлжэ хабаадалсадаг, мүнөө профкомой шалгалтын комиссиин гэшүүн һуурии дангахай,—гэжэ тосхоной 44-дэхи аптекые даагша Зоя Петровна Ри омогорхон мэдүүлээ һэн.

Залуу үетэниие һурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ Анна Иннокентьевна ехэ анхарал хандуулдаг юм. Аптекын хүдэлмэридэ һургахаһаа гадна, коллектив соогоо бэе бэедэз эрилтэ ехэтэйгээр хандаха, туһа хүргэхэ тухай залуушуулда хододоо заажа үгэдэг байна. Олондо хүндэтэй болоһон Анна Иннокентьевна һонирхолтой хөөрэлдөө, политинформаци саг үргэлжэ үнгэргэдэг. Буряадай аптекын управлениин, КПСС-эй обкомой зүгһөө Хүндэлэлэй грамотануудта хүртэһэн байна. Баярай үгэнүүд ажалайнь дэбтэрые шэмэглэнэ. «Ажалай ветеран» гэһэн медальда мүн лэ хүртэнхэй.

Анна Иннокентьевна хүниие гомдохоохо үзэегүй хүн. Энээн тухай нүхэдыньшье тэмдэглээ һэн. Ходоодо даруу зантай, һайхан сэдьхэлтэй энэ эхэнэр һайн үгөөрөө дэмжэжэ, һанамжа дурадхахаараа хубааддаг байдаг юм. Гэбэшье муугаар хүдэлһэн, ажалһаа һамшаһан хүндэ тэрэ тон эрилтэтэйгээр хандадаг.

Ажалайнь габьяае, абари зангайнь һайниие уулзаһан хүн бүхэнэй үгэнүүд гэршэлнэ. Энээнһээ үлүү үндэр сэгнэлтэ эндэ юм байхаб даа?! Юрын мэргэжэлтэй энэ эхэнэр ажалдаа бүри ехэ амжалта туйлаха, хүн зоной эрилтые гүйсэд һайнаар бэелүүлхэ хүсэлтэй.

М. СУТУРИН,
манай штатнабэшэ корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. И. Бурлакова.

Авторай фото.

УЛАСХООРОНДЫН ШЭНЖЭЛ

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ЗАЛАН СЭХЭ ПО

Дэлхэйн бүхы арадуудай аша туһада Советскэ Союз амгалан тайбан добтолгоёо үргэлжэлүүлжэл байна гээд «Руде право» газетын ахамад редакторай асуудалнуудта М. С. Горбачевой үгэһэн харюунуудта дэлхэйн хэблэлэй олохон органууд тайлбари үгэнэ. Эдэ харюунуудайнь дэлхэйн олониитын, олондо мэдээсэл хүргэдэг хэрэгсэлнүүдэй, политическэ ажал ябуулагшадай анхарал ехээр татажа байһаниинь ойлгосотой. Юуб гэхэдэ, хүн түрэлтэнэй саашанхи хуби заяантай холбоотой гол шухала асуудалнууд тэрэ харюунууд дотор тайлбарилагдана. Энэ дэлхэйдэмнай тохёолдохоор забдаһан ядерна дайнай аюулые хойшолуулха ба һүүлээрнь усадхахын тулада юу хэхэ хэрэгтэйб гэһэн асуудалда совет хүтэлбэрилэгшэ харюу үгэнэ.

Бүгэдэндэ мэдээжэ болоһоной ёһоор, асари ехэ энэ зорилго туйлаха хэрэгтэ зорюулагдаһан бүхы хүсэлэл оролдолгоёо элирхэйлэн, СССР ядерна туршалгануудые гүйсэд дүүрэнээр болюулха зорилго табинхай. Манай ороной гансахан уряа хээд байдаггүй, жэлһээ дээшэ саг соо нэгэн талаһаа ядерна тэһэлэлгэнүүдээ зогсоожо, энэ шухала хэрэг бэелүүлгэдэ хубитаяа бодото ёһоор оруулжа байһан ушар совет политикын нэрэ хүндые дээшэлүүлнэ, юугээршье буруушаахын аргагүй этигэл найдабаритай болгоно. Иимэ харюусалга ехэтэй алхам хэхэ зуураа, баруун оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй политическэ талаар бодомжолгодо хубилалта хэхэ ябадал үүдхэжэ, ядерна зэбсэгүүдэй нөөсые улам ехэдхэхэ гү, али эб найрамдал аршалан хамгаалжа, манай дэлхэй дээрэ ажамидарал үлөөхэ арга боломжо бодото ёһоор бэдэрхэ замуудай али нэгые шэлэхэ тухай харюусалгатайгаар бодомжолхые олон миллион хүнүүдые, правительствануудые баадхахабди гэжэ совет хүтэлбэри найдана.

Мүнөө энэ хараа бодолнай зүб байгаа гэжэ бата найдамтайгаар хэлэхэдэ болоно. Венгриин «Непсабадшаг» газетын тэмдэглэһэнэй ёһоор, иМагтал совет ябуулгын ашаар «ядерна туршалгануудые болюулгада, тэдэ туршалгануудые гүйсэд дүүрэнээр хорихо тухай договор түргөөр баталалгые түргэдхэлгэдэ хандалга хадаа ядерна эгээл томо гүрэнүүдэй буу зэбсэгүүдые хураан абалгада, уласхоорондын аюулгүй байдалда, эб найрамдалай хэрэгтэ хэр харюусалгатайгаар хандажа байһаниие эли тодоор харуулна». Ядерна тэһэлэлгэнүүдээ Советскэ Союзай нэгэн талаһаа үшөө хахад жэлээр болюулһан ушар тушаа абяагүй байханы баруун оронуудай политическэ хүтэлбэрилэгшэдтэ, олондо мэдээсэл хүргэдэг хэрэгсэлнүүдтэ бүришье һаа бэрхэшээлтэй болоно, тиихэдэ ядерна туршалгануудай аша туһада Америкын урдаа баридаг шалтагаанууд үндэһэгүй боложо, олониитэдэ нүлөөтэй байхань барагдажа байна гээд М. С. Горбачевой харюу дотор хэлэгдэнэ.

Энээниие баруун оронуудта мэдэрнэ. «Олониитын һанамжын ёһоор, ядерна туршалганууд хадаа буу зэбсэг ехээр гаргалгын бодото бэлэл, тиимэ туршалгануудые болюулха гэһэн үүсхэл олониитые элсүүлнэ гэжэ Вашингтоной тусхай тушаалтад ойлгоно», гээд «Нью-Йорк таймс» бэшэнэ.

Дэлхэй дээрэ, тэрэ тоодо Холбоото Штадуудта юрын иимэ баримтануудые сасуулан харангүй байха Советскэ Союз буу зэбс... абахые уряалаа хадаа эн... үнэн сэхэ байһанаа бодо... шэлэн харуулхаар бэлэ... ядерна туршалгануудаа з... бэшэ, харин туршалга... тухай хэлсээнүүдэй сахил... лаар ямаршье хэмжээнүү... сэлгэдэ зүбшөөлөө үгэнэй... энэ асуудалаар баруун ор... гаргаха һэдэлгэ хэнэ. Т... Советскэ Союз өөрынгөө... Семипалатинскын районд... смограф тодхон табих... Нүгөөдэ талаһаа, буу зэбс... табихаар бэлэнбди гэһэ... дуулгын һүүлээр бодото... хэрэг хэгдээгүй, хэгдэж... Тиихэдэ «зэбсэгжүүлгэез... гэһэн уряань ядерна ба ... дэй нөөсые ехэдхэхэ прогр... дээрээ хэлбэришэгүйгөөр ...

СССР ба США хоёрой ... дай хоёрдохи уулзалгада... боломжонууд тушаа совет... шын хэлэһэниие баруун ор... до мэдээсэл хүргэдэг хэрэ... гаяа тодорхой тайлбари ... дээрэ абтаһан шиидхэбэри... рин уулзалга өөрөө шуха... гомжо дэлгэрүүлхые орол... хэблэл ба Вашингтоной ту... энэ темые оромгүй ехээр ... залгын асуудалаар хөөрэл... байна. Зүбшэгдэхэ асуудал... лагдажа байна гэхэ мэтэ... шангай гү, али гүрэнэй деп... лөөлэгшын үгэ хэлэлгэгү... недели үнгэрнэгүй. Гэбэшье... гэл найдабаринь ямаршье ... гүй, олоной дунда идхалг... шэнжэтэй.

Советскэ Союз тушаа хэл... тэрэнэй хараа бодол «Руде... тын асуудалнуудта үгтэһэн... эли тодоор тайлбарилагдан... вет-американ дээдэ тушаал... үнгэргэхын түлөө оролдол... бэшье тэрэ уулзалга уласхоо... гүй байдалай, ядахын са... асуудал шиидхэлгээр ураг... түйлагдаха зэргэтэй. Ушар ... шингтон тиимэ уулзалгада ... гү гэһэн асуудал табигдаха ... бодото баримтанууд бүтэ... үгэнэ.

Бодото байдалыень аб... Советскэ Союзай ядерна ... дые нэгэн талаһаа болюулга... рюугай ямаршье хэмжээ а... подохи дунда зэргын зай... ракетэнүүд тушаа асууда... риие хойшо татана, ядерна... буулинай дайдада гаргахые т... тегическэ зэбсэгүүдые хоро... хамтаараа бэдэрэлгэһээ ... зэбсэгүүдые хизаарлаха тал... һан хэлсээнүүдые эбдэнэ.

Бүгэдэ ниитые үгы хэжэ б... на дайнай аюулһаа хүн түр... суулха замай хэды хүндэ ... шээл ехэтэй байбашье, Сове... тэрэниие заатагүй дабаха хү...

АЛУУРШАД АРГАА БАРАГД

Урда Африкын республикада хуули сахилга баримталха гэһэн шалтаг урдаа баряад хэжэ байдаг зэрлиг муухай аашаһаань ами наһаяа алдагшадай списогто үнгэрһэн неделидэ үшөө гурбан хүнэй нэрэ обог нэмэгдэбэ. Сентябриин 9-нэй эртэ үглөөгүүр сэрэгэй засагаархидаар Эндрю Зондо, Сифо Зулу ба Клэренс Пайн гэгшэд үлгэгдэн алагдаа. Эдэ гурбан африканецууд хадаа эрхэ сүлөөгэй ба адли тэгшэ байдалай түлөө, расис ба социальна дарлан мүлжэлгэдэ эсэргүүгээр өөрынгөө түрэл арадай тэмсэлые толгойлһон организаци — Урда Африкын национальна африкан конгрессэй гэшүүд байһан.

Урда Африкын демократическа хүсэнүүдэй буруушаалга, ООН-ой гэшүүд байһан африкан гүрэнүүдэй бүлэгэй хэһэн ябуулга, элдэб оронуудтахи ниитын олон эмхинүүдэй сүүдлэгдээд байгшадые хамгаалга Питер Ботын журамай гэмтэ энэ хэрэгые зогсоожо шадабагүй. Сэрэгэй засагаархидаар толгойн сааза хэгдэжэл һалаба. Шэг шарайн илгаагаар хүн зониие доромжолгодо эсэргүү тэмсэлшэдтэ хэгдэһэн энэ муухай хэһээлтэ эндэхи сэрэгэй засагаархидаар хүсэ харуулгын хэмжээн байхаар һанаашалагдаһан.

Расистнуудта эсэргүү хүдэлөөндэ энэ орон абтанхай, сагаан шарайтай үсөөнхидэй правительство хоёр жэлэй туршада юушье хэжэ шаданагүй. Өөһэдыгөө «реформо хэгшэд», «амгалан байдал зохеогшод» гэжэ бүхы дэлхэйдэ харуулха гэһэн ЮАР-ай засаг баригшадай һэдэлгэһээ ямаршье аша үрэ гаранагүй. Иимэ эрхэ байдалда тэдэн орон доторойнгоо байдалые урдынхи мэтээр баринхайбди, өөһэдынгөө дураар сүүд болон хэһээлтэнүүдые хэжэ шадахабди гэжэ харуулхые оролдоно. «Бидэнэр нюдэнһөө нёлбоһо дуһаадаг наци бэшэбди. Коммунистнуудшье, АНК-ын алууршадшье, хипын саадахи дайсадшье бидэндэ баалалта хэжэ шадахагүй»,— гэжэ байгаад Бота һүүлэй үедэ хашхардаг болонхой. Эдэ үгэнүүдэ бэелүүлэн, орон доторо... байдал соносхоо, хара шараи... газарта сэрэгүүдые асарха, ... дые хэһээһэн тухай ямаршье... толилогдохыень хорёо. Йоха... тын заха — Соуэтодо августын... хэһээлтэ хэгшэд аяар 30 хү... 300-һаа дээшэ хүниие шархат... Правительствын бүридэлдэ ор... ганизацинуудай мэдээсэлэнэй ... байдалай соносхогдоһоной ... 17 мянган урда африканецу... хаагдаһан, полициин участогу... даһан байха юм.

ЮАР-ай засаг баригшадай салдаанай гарадаг болоһон туха... руун оронуудта ехээр хэлэдэг... лоо. Тиигэхэ зуураа тэдэниие ... болон «гулабхаанууд» гэжэ на... һээлтэ хэгшэд ба «демократи... шадыень илгана. Гэбэшье бо... лынь нэгэ бага ондоошог. Заса... ридэ байһан националис пар... болоһон съезд дээрэ, мүн п... һүүлэй сесси дээрэ реформо т... даан болоогүй, харин «журам ... «сагаан шарайтанай аша туһын ... хамгаалха» гэһэн урянууд ... ушарһаа ЮАР-та сэрэгэй-фаш... рада сэхэ орохо бэлэдхэл ... тобшолол политическэ байдал... шэдээр хэгдэнэ.

Расизмда эсэргүү хүсэнүүдэй... ро Ботын журам арга шадал... амияа абархын тулада элдэб... хэрэглэхые оролдоно. Гэбэшье... туһа болохо юумэн бага хэбэр... саазада орогшодой нэгэн—... Эндрю Зондын һүүлшын үгөөр ... тэ сүүдэй шиидхэбэри хэлэг... һуурида минии нүхэд жагсаха ... гэлжэлхэ!»

В. ВАСИЛЕЦ.
Б. БОГДАНОВ.

КУБОГАЙ ЭЗЭД ТОДОРБО

Һур харбалгаар «Динамо» бүлгэмэй Россин соведэй кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөн табан үдэрэй турша соо Улаан-Үдын «Спартак» бүлгэмэй стадион дээрэ болобо. Горьковско, Куйбышевска болон Шэтын областьнуудай, Тувын ба Буряадай АССР-нүүдэй 40 гаран мэргэшүүл хабаадаһан байгаа.

Түрүүшын үдэрһөө Шэтын областиин, Буряадай АССР-эй «Динамо» бүлгэмэй суглуулагдамал командануудай хоорондо илангаяа шанга тэмсэл захалба. Манай командын түлөөлэгшэд — Зүүн Сибириин технологическа институдай студентнэр, спортын мастернууд Елена Леонова, Жаргал Дамбиев гэгшэд энэ үдэр урагшаа гараһан аад, саашадаа эсэжэ, эдэбхиеэ алдажархёо.

Тиихэдэнь Буряадай республиканска соведэй тренер, уласхоорондын классай спортын мастер Цыбикмит Бумбошкина (Улаан-Үдэ), спортын мастер Сергей Абидуев (Шэтэ) тус тустаа М-2 упражненеэр 2486 болон 2363 очко тудажа, түрүү һууринуудые эзэлээ. Бумбошкина хоёрдохи М-1 упражненидээ аяар 1280 очко абажа, онсо шалгарба. Елена Леонова, Маргарита Китаева (Кызыл) удаадахи һууринуудта гараа.

Спортын мастернууд Цэжап Эрдынеев (Шэтэ), Жаргал Дамбиев шангай һууринуудые эзэлбэ.

М-2 упражнениин дүнгүүдээр «Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй команда илажа, Россин соведэй кубогта хүртэһэн байна. Шэтын областной соведэй мэргэшүүл хоёрдохи һуурида гараа. Тувын АССР-эй түлөөлэгшэд гурбадахи һуури эзэлһэн байха юм.

Һур харбалгаар уласхоорондын федерациин (ФИТА) тогтооһон шэнэ гуримай ёһоор, мүрысөөнэй табадахи үдэр лэ хубиин тоосоогоор илагшадые тодоруулха ёһотой һэн. Эхэнэрнүүдэй ба эрэшүүлэй дундаһаа эгээл эрхим 12—12 мэргэшүүл хахад финалда хабаяа туршаа. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Е. Леонова, Ц. Бумбошкина тус тустаа 313 очкотой болоһон байгаа. Тувын АССР-эй харбагша М. Китаева 284 очкотойгоор гурбадахи һуурида гараба.

Эрэшүүл сооһоо С. Абидуев 315 очко тудажа, түрүү һуури эзэлээ. Ц. Эрдынеев тэрээнһээ нэгэ очкогоор гартаһан, Буряадай республиканска соведэй түлөөлэгшэ С. Жалсараев 302 очкотойгоор гурбадахи һуури эзэлһэн байна. Тиигэжэ эхэнэрнүүд болон эрэшүүлэй дундаһаа 8—8 хүн түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха эрхэ олобо. Тэдэнэр тус тустаа 3—3 годлёор 90, 70, 50 болон 30 метртэ харбаһанайнгаа һүүлээр энээнээ дабтажа мүрысэһэн байгаа. Шэтын областиин түлөөлэгшэ Цэжап Эрдынеев 306 очко абажа, «Динамо» бүлгэмэй Россин соведэй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. Тус командын түлөөлэгшэд — уласхоорондын классай спортын мастер Ким Дабаев, спортын мастер Сергей Абидуев гэгшэд 303 очкотойгоор удаадахи һууринуудта гараа. Манай командаһаа спортын мастер Жаргал Дамбиев эгээл һайнаар харбаһан байна — 295 очко. Тувын АССР-эй харбагша Олег Коол зургаадахи һуури эзэлбэ.

Эхэнэрнүүдэй дунда шанга тэмсэл болобо. 30 метрһээ харбахадаа, Елена Леонова эрхимлэһэн аад, саашадаа мүрысөөнэй шанга эршые тэсэнгүй, зоригоо мохожо, үлүүсэ ехээр сэдьхэлээ хүдэлгэн, гурбадахи һуурида, түригдэшоо. Уласхоорондын классай спортын мастер Цыбикмит Бумбошкина 314 очко тудажа, Россин соведэй чемпионка болобо. Зүүн Сибириин технологическа институдай студентка Валентина Бубеева 307 очкотойгоор мүнгэн медаляар шагнагдаа.

Илагшадта «Динамо» бүлгэмэй Россин соведэй кубок, дипломууд, үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц. Бумбошкина.

В. ПЛУТТЫН фото.

ҺАЙН БЭЛЭДХЭЛТЭЙ БАЙБА

Ленинэй орденто Забайкалиин сэрэгэй округто велосипедээр урилдалгын нээмэл мүрысөөн үнгэргэгдэһэн байгаа. Зургаан үдэрэй туршада үргэлжэлһэн мүрысөөндэ Эрхүү, Ангарск, Шелехово, Улаан-Үдэ, Шэтэ, Краснокаменск хотонуудай суглуулагдамал команданууд хабаадаһан байна.

Мүрысөөндэ хабаадаһан зуугаад спортсмен эдиршүүл болон эрэшүүл боложо хубаараад мүрысэһэн байгаа.

Түрүүшын үдэр эдэнэр Шэтэ — Романовка гэһэн зайда урилдаа. Эндэ Краснокаменскһаа ерэһэн спортын мастерта кандидат Александр Крапов, эдиршүүлэй дундаһаа манай командын түлөөлэгшэ, хэлхээ холбооной техникумэй һурагша Александр Музыков гэгшэд түрүү һууринуудые эзэлээ.

120 километрэй зайда урилдагшадай дундаһаа Шэтын сэрэгшэдэй клубай түлөөлэгшэ, СССР-эй спортын мастер Валерий Ильин, эдиршүүлэй дундаһаа манай Александр Музыков гэгшэд эрхимлээ. Эдэнэр зайгаа 2 час 58 минута 45—51 секунда соо гаталһан байба.

Удаадахи үдэрнүүдтэнь 25—30 километрэй зайнуудта урилдаан болоо. Эрэшүүл, эдиршүүлэй дундаһаа сэрэгшэдэй Шэтын клубай гэшүүн, СССР-эй спортын мастер Степан Яконюк, Шэтын Никонов, Улаан-Үдын Александр Музыков гэгшэд эрхимлэжэ гараа.

Шэтэ — Дарасун гэһэн зайда урилдагшадай дунда Степан Яконюгта хүрэхэ спортсмен байбагүй. Тэрэ 90 километрэй зайе 2 час 23 минута 19 секунда соо гаталаа.

Эдиршүүл хоёр-хоёроороо 30 километрэй зайда урилдаа. Эндэ Краснокаменск хотын түлөөлэгшэд Крапов, Арышев гэгшэд түрүүлэн ерээ. Улаан-Үдын түлөөлэгшэд Музыков Яковлев хоёр долоодохи һуури эзэлээ. Мүн 40 километрэй зайда урилдаанда сэрэгшэдэй Шэтын клубай гэшүүн Валерий Ильин хурдан байба. Энэ командын гэшүүд һайн бэлэдхэлтэй байжа, бүхы зайнуудта түрүү һуури эзэлһэн, командаараа эрхимлэһэн байна.

Н. НИКОЛАЕВ.

ТОБШОХОНООР

◆ Ураал шадарай Березники хотодо «Труд» бүлгэмэйхид биатлоноор бүхэсоюзна мүрысөө үнгэргэбэ. Мүрысөөндэ союзна республиканууд, РСФСР-эй область, хизаарнуудай, автономито республикануудай 150-һаа дээшэ спортсменүүд хабаадалсаһан байна.

Манай республикын «Труд» бүлгэмэйхид энэ мүрысөөндэ хабаадалсажа, мүнгэн хоёр медальтай бусажа ерэбэ. Эдэнэрнай хэд бэ гэхэдэ, Улаан-Үдын лесотехникумэй дүрбэдэхи курсын студент Руслан Танхаев. Тэрэ хоорондоо хоёр удаа сагаалса мэргэлгэтэйгээр 7 километр 500 метрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда хоёрдохи һуури эзэлһэн байгаа. Түрүү һууриие Новосибирскын түлөөлэгшэ Андрей Смирнов эзэлээ. Гурбан километрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда Селенгинск поселогой дунда һургуулиин арбадахи классай һурагша Дмитрий Окладников хоёрдохи хүн ерэһэн байгаа.

◆ Сэрэгэй-прикладной олон зүйлөөр СССР-эй арадуудай зунай IX спартакиадын мүрысөөн Каунас хотодо үнгэргэгдэһэн байна. Нютагаймнай басаган, СССР-эй спортын мастерта кандидат Евгения Ситникова мүрысөөндэ эрхим үрэ дүн туйлаа. Сэрэгэй прикладной спортоор тэрэ түрүүшынхеэ чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, Буряад ороноо суурхуулба.

Ситникова 1500 метрэй зайда урилдахадаа, сагаалса мэргэлһэн, граната ходо шэдэһэн байгаа. Хура бороотой үдэр үнгэргэгдэһэн энэ урилдаанда нютагаймнай басаган союзна республикануудай бүхы спортсменкэнүүдые ахижа гараһан, СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэһэн байна.

В. ДЕНИСОВ.

☆ Жэл бүри Одессэ хотодо үнгэргэгдэдэг шатарай долоон хоногто хабаадалсахаяа Загарайн районой шатаршад мордобо.

Район дотороо шатараар наадаха дуратайшуулай тоо олошоруулһанайнгаа түлөө тус район энэ мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртэһэн байгаа.

Тэдэнэр шатарай фестивалиин шанда хүртэхын түлөө хоёр дүхэригэй нааданда хабаадаха юм. Нэгэ доро мянган хюлгэ дээрэ наадан үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Загарайн районой командын бүридэлдэ зургаан шатаршад ороно. Тэдэнэр барандаа нэгэдэхи разрядтай шатаршад юм. Тэдэнэрые нэрлэн хэлэбэл, дайнай болон ажалай ветеран Дагба Дамдинович Дашицыренов, инженер Владимир Дашипилов, хүдэлмэрилэгшэд Станислав Эйдас, Виктор Назимов гэгшэд болоно.

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖАЙ ДҮНГҮҮД

1986 оной сентябриин 7-до үнгэргэгдэһэн 36-дахи тиражай дүнгүүдые Спортивна лотерейн главна управлени согсолбо.

«45-һаа 6-ень тааха спортлото»: 715.699 билет ороо. Зургаан номер хэнэйшье таагагүй, табан номер (34 карточка) таагшад—1.314 түхэриг, дүрбэн номер (2.163 карточка) тааһан хүнүүд—29 түхэриг, гурбан номер (35.765 карточка) таагшад—3 түхэриг абаха байна.

«36-һаа 5-ень тааха спортлото»: 5.347.788 билет ороо. Табан номер (23 карточка) тааһан хүнүүд—10.000 түхэриг, дүрбэн номер (3.865 карточка) таагшад—151 түхэриг, гурбан номер (112,479 карточка) тааһан хүнүүд 7 түхэриг абаха.

36-дахи тиражай биледүүдээр, 27-һоо 36-дахи тираж хүрэтэр хабаадаһан 10 тиражай биледүүдээр шүүбэринүүд сентябриин 22-һоо октябриин 22 болотор түлэгдэхэ. (ТАСС).

«СПОРТЛОТОНУУДАЙ» ТИРАЖ

«45-һаа 6-ень тааха ба 36-һаа 5-ень тааха «Спортлотонуудай» 1986 оной сентябриин 14-дэ үнгэргэгдэһэн 37-дохи тираж.

«45-һаа 6-ень тааха»: 1 — баскетбол, 3—бобслей, 12—гимнастика, 13—хадаһаа сэнаар һолжоролгын спорт, 40—городки, 41—столой теннис.

«36-һаа 5-ень тааха»: 2—биатлон, 18—хүнгэн атлетикэ, 24—гараар бумбэгэ, 32—фигурна һолжоролго, 35—шайбатай хоккей. (ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Табан жэлэй хүдэлмэрые минута бүхэн сэгнэхэ»—түрүү бэшэг. Ургаса хураалгын түрүүшүүл. «Степан Пуховскоин амжалта»—В. Бадмаевай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. Хурдахалгын замаар: ноөсэнүүдые бэдэрэлгэ. «Олондо аша туһатай дүй дүршэл»—А. Правдниковай статья. «Һаамьын юундэ доошолнобі»—А. Кухлинай статья.

Гурбадахи хуудаһанда. «Сентябриин 18-да ниитэ политсудэр» — материалнуудай суглуулбари.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Эб найрамдал уласхоорондын жэлдэ зорюулагдана» — А. Жуковай статья. «Святослав Рихтерэй хэшээл»—Л. Неретинагай тэмдэглэл.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Время. 9.45—Шатараар дэлхэйн чемпионат. 10.00 — Политическэ театр. «Ана Нета»—теле-эжэг. 11.50 — Баримтата фильмнүүд. 12.45—Шэнэ һонин (12.50 хүртэр). 15.30—Шэнэ һонин. 15.50—Баримтата фильм. 16.30—Концерт. 16.55—Баримтата фильм. 17.05—Киноочерк. 17.25—Концерт. 17.55—Мультфильм. 18.05 — Баримтата фильм. **Улаан-Үдэ.** 18.45—«Байгалай үзэмжэ газар дээрэ». 19.25—«Байгал». **Москва.** 19.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.00—Республика дотор түмэр замай транспорт хүгжөөхэ асуудалнууд тухай. 20.35 — «Жаргалта байдалай аша туһада түби дэлхэйгээ сахин хамгаалхабди». **Москва.** 20.55—Академик Б. Б. Пистровскойдо айлшаар. 22.00 — Время. 22.35—«Профессия — следователь» — 2-дохи сери. 23.45—«Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 24.00—Шатараар дэлхэйн чемпионат.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00—Углоонэй гимнастика. 9.15 — һуралсалай асуудалнууд. 9.35, 10.40—Физика. 7-дохи класс. 10.00—Эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 10.10, 13.50—Француз хэлэн. 11.05—Гоё һайханиие ойлгохо һуралса. 11.35, 12.40—Ботаника. 5-дахи класс. 11.55 — Шатарай һургуули. 12.25 — Эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 13.00 — М. Светловой шүлэгүүд. 14.20 —Эртэ урдын ... ство. 14.50—В... хёолнуудай ... 16.05—Шэнэ ... Удэ. 18.05—Тех... жэлэй һуралсал... хубилгалгын ... Москва. 18.45 ... 19.45 — Сомо... еа. 20.00—... Забайкал... «Мигуэл... [illegible]». 21.15—«Крэйцерова... Баримтата ... Время. 22.35—... да зорюулагда...

Редактор Р. Б. [illegible]

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-83, информации—2-60-91, переводов—2-54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95. Собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Закаменск—34-33, п. Кырен—91-7-18, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли. г. Улан-Удэ ул. Ленина [illegible]. Н-00630. Заказ № 213. Индекс [illegible]